

Uchwała Nr 1090/12
Zarządu Województwa Świętokrzyskiego
z dnia 9 maja 2012 roku

W sprawie: przyjęcia do realizacji Wojewódzkiego Programu poszerzania, zróżnicowania i unowocześniania pomocy i oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi w zakresie pomocy: bytowej, mieszkaniowej, stacjonarnej, samopomocy środowiskowej.

Na podstawie Rozporządzenia rady Ministrów z dnia 28 grudnia 2010r. w sprawie Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego (DZ.U z 2011r. nr. 24, poz 128 uchwała się, co następuje:

§1

Przyjmuje się do realizacji „Wojewódzki Program poszerzania, zróżnicowania i unowocześniania pomocy i oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi w zakresie pomocy: bytowej, mieszkaniowej, stacjonarnej, samopomocy środowiskowej”, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2

Wykonanie uchwały powierza się Dyrektorowi Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego.

§ 3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Marszałek
Województwa Świętokrzyskiego
Adam Jarubas

1. Wprowadzenie

Opracowanie i realizacja „Wojewódzkiego programu poszerzania, zróżnicowania oraz unowocześniania pomocy i oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi” jest zadaniem wynikającym z Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego.

Istota pomocy i oparcia społecznego osób z zaburzeniami psychicznymi wynika z faktu zagrożenia tej grupy zjawiskiem wykluczenia społecznego. Osoby z zaburzeniami psychicznymi niejednokrotnie mają trudności w samodzielnym funkcjonowaniu społecznym. Istotne znaczenie dla osób z zaburzeniami psychicznymi ma zapewnienie im wielowymiarowej pomocy i oparcia społecznego niezbędnych do prawidłowego funkcjonowania w środowisku rodzinnym i społecznym.

Celem niniejszego Programu jest ukształtowanie zintegrowanego i efektywnego systemu pomocy i oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi w zakresie pomocy: bytowej, mieszkaniowej, stacjonarnej, samopomocy środowiskowej. System taki winien opierać się na różnorodności usług świadczonych przez instytucje do tego powołane, jak i o działania podejmowane przez sektor pozarządowy. Cele Programu nakierowane są na integrację społeczną osób z zaburzeniami psychicznymi oraz innowacyjne formy pomocy i oparcia społecznego dla tej grupy.

Program określa działania w zakresie profilaktyki, zapobiegania piętnowaniu i dyskryminacji osób z zaburzeniami psychicznymi, informowanie i upowszechnianie wiedzy nt. zdrowia psychicznego oraz chorób psychicznych. Decydujące znaczenie mają działania w obszarach:

- doskonalenia umiejętności wychowawczych rodziców i pomocy w wypełnianiu ról (grupy wsparcia),
- wsparcia pracodawców w tworzeniu miejsc pracy,
- rozwoju i wspierania działalności „sieci socjalnych”
- promowania integracji społecznej,
- poszanowania godności ludzkiej.

Efektywna realizacja celów Programu wymaga partnerskiej współpracy na poziomie regionalnym oraz lokalnym przy udziale podmiotów publicznych oraz organizacji pozarządowych.

2. Problematyka pomocy i oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi w obowiązujących aktach prawnych.

I. Deklaracja Helsińska

W styczniu 2005 roku ministrowie zdrowia 53 krajów europejskiego regionu WHO wraz z przedstawicielami Komisji Europejskiej i Rady Europy w Europejskiej Konferencji Ochrony Zdrowia Psychicznego przyjęli dokument pt. „Deklaracja o ochronie zdrowia psychicznego dla Europy”. W świetle zapisów tego dokumentu polityka ochrony zdrowia psychicznego powinna uwzględniać następujące działania:

- rozwijanie świadomości znaczenia dobrego samopoczucia psychicznego dla funkcjonowania społeczeństwa,
- przeciwdziałanie stygmatyzacji, nierówności i dyskryminacji, jakiej doświadczają osoby chorujące psychicznie i ich rodziny,
- opracowanie i wdrożenie systemów ochrony zdrowia psychicznego, które uwzględniają promocję, profilaktykę, leczenie i rehabilitację,
- zapewnienie kształcenia kadr o odpowiednich kompetencjach,
- wykorzystywanie do realizacji powyższych zadań, doświadczenia i wiedzy osób doświadczających zaburzeń psychicznych i ich opiekunów¹.

II. Zielona Księga Unii Europejskiej

W październiku 2005 r. Komisja Europejska ogłosiła Zieloną Księgę w sprawie poprawy zdrowia psychicznego ludności – proponującej strategię zdrowia psychicznego dla Unii Europejskiej. Zgodnie z zapisami Zielonej Księgi najważniejszymi zadaniami dla reformowania polityk ochrony zdrowia psychicznego w krajach UE są:

¹ Deklaracja o ochronie zdrowia psychicznego dla Europy z 2005 r.

- wspieranie zdrowia psychicznego wszystkich ludzi, czyli promocja zdrowia psychicznego,
- zapobieganie złemu stanowi zdrowia psychicznego, czyli działania profilaktyczne podejmowane wobec grup narażonych na zagrożenia dla zdrowia psychicznego,
- poprawa jakości życia ludzi chorych i niepełnosprawnych psychicznie, poprzez integrację społeczną oraz ochronę ich praw i godności,
- opracowanie zasad budowania systemu informacji, współpracy w zakresie badań naukowych i upowszechniania wiedzy na temat zdrowia psychicznego między krajami UE.

Konsekwencją przyjęcia Zielonej Księgi było ustanowienie „Europejskiego Paktu na rzecz Zdrowia i Dobrostanu Psychicznego”. Sygnatariusze Paktu zobowiązali się do wspólnego działania na rzecz poprawy stanu zdrowia psychicznego w Europie. Wypracowano wspólne zalecenia dotyczące działania w 5 priorytetowych obszarach zdrowia psychicznego:

- zapobieganie samobójstwom i depresji,
- zdrowie psychiczne wśród młodzieży,
- zdrowie psychiczne w środowisku zawodowym,
- zdrowie psychiczne ludzi starszych,
- zwalczanie uprzedzeń i wykluczenia społecznego².

III. Konstytucja RP

W krajowych aktach prawnych nadrzędne znaczenie dla osób zmagających się z zaburzeniami psychicznymi ma art. 69 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, który stanowi: „osobom niepełnosprawnym władze publiczne udzielają pomocy w zabezpieczeniu egzystencji, przysposobienia do pracy oraz komunikacji społecznej”³.

IV. Karta Praw Osób Niepełnosprawnych

Karta Praw Osób Niepełnosprawnych przyjęta została w dniu 1 sierpnia 1997 roku uchwałą Sejmu RP. Karta, która jest aktem ogólnym, nie stanowi źródła prawa i nie gwarantuje konkretnych uprawnień. Można jednak oficjalnie powoływać się na nią, jako na akt uchwalony przez Sejm RP. Na wstępie w Karcie stwierdza się, że „osoby niepełnosprawne, czyli osoby, których sprawność fizyczna, psychiczna lub umysłowa trwale

² „Zielona Księga” UE z 2005 r. pn. „Poprawa zdrowia psychicznego ludności Europy – Strategia zdrowia psychicznego dla Unii Europejskiej

³ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.

lub okresowo utrudnia, ogranicza lub uniemożliwia życie codzienne, naukę, pracę oraz pełnienie ról społecznych, zgodnie z normami prawnymi i zwyczajowymi mają prawo do niezależnego, samodzielnego i aktywnego życia oraz nie mogą podlegać dyskryminacji”. Karta zawiera katalog 10 praw osób niepełnosprawnych i zobowiązuje Rząd RP oraz władze samorządowe do realizacji działań ukierunkowanych na urzeczywistnienie tych praw. Poniżej przedstawiamy katalog praw, które zostały zapisane w Karcie. Należą do nich:

- prawo do dóbr i usług umożliwiających pełne uczestnictwo w życiu społecznym,
- dostęp do leczenia i opieki medycznej, wczesnej diagnostyki, rehabilitacji i edukacji leczniczej, a także działań zdrowotnych uwzględniających rodzaj i stopień niepełnosprawności, w tym zaopatrzenia w przedmioty i środki pomocnicze, sprzęt rehabilitacyjny,
- dostęp do wszechstronnej rehabilitacji mającej na celu adaptację społeczną,
- prawo do nauki w szkołach wspólnie ze swymi pełnosprawnymi rówieśnikami, jak również do korzystania ze szkolnictwa specjalnego lub edukacji indywidualnej,
- prawo do pomocy psychologicznej, pedagogicznej i innej pomocy specjalistycznej umożliwiającej rozwój, zdobycie i podniesienie kwalifikacji ogólnych i zawodowych,
- prawo do pracy na otwartym rynku pracy zgodnie z kwalifikacjami, wykształceniem i możliwościami oraz do korzystania z doradztwa zawodowego i pośrednictwa, a gdy niepełnosprawność i stan zdrowia tego wymaga, prawo do pracy w warunkach dostosowanych do potrzeb niepełnosprawnych,
- prawo do zabezpieczenia społecznego uwzględniającego konieczność ponoszenia zwiększonych kosztów wynikających z niepełnosprawności, prawo do życia w środowisku wolnym od barier funkcjonalnych, w tym: dostępu do urzędów, punktów wyborczych i obiektów użyteczności publicznej, swobodnego przemieszczania się i powszechnego korzystania ze środków transportu, możliwości komunikacji międzyludzkiej,
- posiadania samorządowej reprezentacji swego środowiska oraz do konsultowania z nim wszelkich projektów prawnych dotyczących osób niepełnosprawnych,

- pełnego uczestnictwa w życiu publicznym, społecznym, kulturalnym, artystycznym, sportowym oraz rekreacyjnym odpowiednio do swych zainteresowań i potrzeb⁴.

V. Ustawa o ochronie zdrowia psychicznego

Zgodnie z ustawą z dnia 19 sierpnia 1994 r. *o ochronie zdrowia psychicznego* (Dz.U Nr 111, poz. 535, z późn zm.) „sprawowanie ochrony zdrowia psychicznego zapewniają organy administracji rządowej i samorządowej oraz instytucje do tego powołane. Ustawa reguluje szczegółowo w sposób tematyczny działania służące ochronie zdrowia psychicznego poprzez zapisy dotyczące:

- profilaktyki zaburzeń psychicznych,
- podstawowej i specjalistycznej opieki zdrowotnej,
- organizację usług specjalistycznych, środowiskowych domów samopomocy i domów pomocy społecznej dostosowanych do szczególnych potrzeb osób z zaburzeniami psychicznymi,
- organizacji nauki i zajęć rewalidacyjno-wychowawczych dla dzieci i młodzieży z upośledzeniem umysłowym,
- zorganizowania rehabilitacji leczniczej, społecznej i zawodowej,
- postępowania leczniczego wobec osoby chorej psychicznie,
- organizacji oparcia społecznego”.

Współczesne tendencje wskazują na odchodzenie od instytucjonalnego modelu opieki i przechodzenie do modelu opieki środowiskowej. W związku z tym faktem kwestia oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi ma istotne znaczenie w systemie ochrony zdrowia psychicznego. Według art. 8.1 *ustawy o ochronie zdrowia psychicznego*: „jednostki organizacyjne i inne podmioty działające na podstawie ustawy o pomocy społecznej (...) w porozumieniu z zakładami psychiatrycznej opieki zdrowotnej organizują na obszarze swojego działania oparcie społeczne dla osób, które z powodu choroby psychicznej lub upośledzenia umysłowego mają poważne trudności w życiu codziennym”⁵.

VI. Narodowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego

Narodowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego opracowany został na podstawie art. 2 ust. 6 ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. *o ochronie zdrowia psychicznego* (Dz.U. Nr 111,

⁴ Karta Praw Osób Niepełnosprawnych – przyjęta uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 1 sierpnia 1997 r.

⁵ Ustawa z 19 sierpnia 1994 r. „O ochronie zdrowia psychicznego” (Dz.U. z 1994 r. Nr. 111 poz. 535 z późn.zm.)

poz. 535, z późn. Zm.). Wyznacza działania programowe w obszarze ochrony zdrowia psychicznego. Narodowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego wyznacza trzy cele główne:

1. Promocja zdrowia psychicznego i zapobieganie zaburzeniom psychicznym.
2. Zapewnienie osobom z zaburzeniami psychicznymi wielostronnej i powszechnie dostępnej opieki zdrowotnej oraz innych form opieki i pomocy niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym i społecznym.
3. Rozwój badań naukowych i systemu informacji z zakresu zdrowia psychicznego.

Narodowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego nakłada na wszystkie szczeble samorządu obowiązek tworzenia odpowiednich programów⁶.

VII. Ustawa o pomocy społecznej

Ustawa *o pomocy społecznej* określa zadania samorządów oraz jednostek organizacyjnych i innych podmiotów działających na jej podstawie. W świetle ustawy *o pomocy społecznej* samorząd powiatowy zobligowany jest do organizowania i zapewnienia usług o odpowiednim standardzie w domach pomocy społecznej, dostosowanych do szczególnych potrzeb osób z zaburzeniami psychicznymi, tworzonych na zasadach określonych w ustawie z dnia 12 marca 2004 *o pomocy społecznej*. Samorząd gminny, w ramach zadań własnych, prowadzi i zapewnia miejsca w domach pomocy społecznej i ośrodkach wsparcia o zasięgu gminnym oraz kieruje do nich osoby wymagające opieki. Zadania zlecone gminy w tym obszarze to: organizowanie i świadczenie usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi oraz prowadzenie i rozwój infrastruktury środowiskowych domów samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi⁷.

3. Sytuacja osób chorych psychicznie w społeczeństwie.

Osoby dotknięte zaburzeniami psychicznymi napotykają na liczne utrudnienia w funkcjonowaniu społecznym. Doświadczają stygmatyzacji w życiu codziennym, która to ma liczne, negatywne skutki dla osób chorych takie jak: zmniejszenie możliwości założenia rodziny, zdobycie pracy, obniżenie jakości życia.

⁶ „Narodowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego” – Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 28 grudnia 2010 r.

⁷ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. *o pomocy społecznej* (tekst jednolity Dz.U. z 2008 r. Nr 115, poz 728 z późn.zm.),

Wyniki ostatniego badania przeprowadzonego w sierpniu 2008 roku, przez Centrum Badania Opinii Społecznej nt. postaw społeczeństwa polskiego wobec osób chorych psychicznie wskazują na niedostateczną wiedzę Polaków na temat chorób psychicznych i osób nimi dotkniętych. Obserwuje się również występowanie negatywnych stereotypów oraz tendencji do nieżyczliwego, społecznego naznaczania i piętnowania osób psychicznie chorych. Z badań wynika, iż w społeczeństwie polskim dominuje przekonanie, iż choroby psychiczne przynoszą wstyd chorującym oraz ich najbliższym i w związku z tym zazwyczaj są ukrywane przed innymi ludźmi. Większość respondentów, uczestniczących w badaniu, podkreślała sprzeciw wobec pełnienia przez osoby psychicznie chore ról społecznych, związanych z odpowiedzialnością za los drugiego człowieka. Z badań wynika również, iż osoby, które nie miały kontaktu z osobami chorymi psychicznie stosunek do nich kształtują głównie pod wpływem społecznego stereotypu tej choroby⁸.

4. Psychiatria środowiskowa.

Programując systemowe działania w obszarze oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi na poziomie regionalnym oraz lokalnym należy podkreślić znaczenie psychiatrii środowiskowej. Psychiatria środowiskowa jest kierunkiem psychiatrii wykorzystującym lokalne środowisko w leczeniu, rehabilitacji oraz profilaktyce zaburzeń psychicznych, zajmuje się relacjami między osobą chorującą psychicznie, a środowiskiem w którym funkcjonuje. Jest ona oparta na psychologii społecznej, psychiatrii społecznej oraz socjologii. Cele psychiatrii środowiskowej obejmują:

- rehabilitację oraz leczenie osób chorych psychicznie przywracającą chorym zdolność do funkcjonowania we własnym środowisku lokalnym,
- zmniejszenie liczby zaburzeń psychicznych w środowisku lokalnym,
- rozpoznawanie grup zwiększonego ryzyka,
- interwencję kryzysową świadczoną osobom, które spotkało zdarzenie losowe,
- stałą ocenę sytuacji pacjenta w rodzinie oraz szerszym środowisku lokalnym,
- zapobieganie nawrotom choroby.

Istotnym elementem psychiatrii środowiskowej jest oparcie społeczne w obrębie trzech systemów tj.

⁸ CBOS. *Osoby chore psychicznie w społeczeństwie* – komunikat z badań. Warszawa 2008.

- naturalnego – opartego na kontaktach jednostki z najbliższym otoczeniem (rodzina, przyjaciele, znajomi),
- systemu oparcia społecznego – tworzonego przez grupy samopomocowe, kluby, stowarzyszenia społeczne,
- środowiskowego systemu oparcia – instytucje, osoby zobowiązane do pomagania osobom chorym psychicznie w zaspakajaniu potrzeb życia codziennego⁹.

5. System pomocy i oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi w województwie świętokrzyskim.

Na potrzeby opracowania niniejszego Programu, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej - Obserwatorium Integracji Społecznej dokonał charakterystyki systemu pomocy i wsparcia społecznego osób z zaburzeniami psychicznymi. Charakterystyka została oparta na analizie danych zastanych, znajdujących się w zasobach Statystycznej Aplikacji Centralnej oraz danych uzyskanych z Kuratorium Oświaty w Kielcach. Charakterystyka systemu pomocy i oparcia społecznego została poszerzona o badanie ankietowe skierowane do instytucji wsparcia z województwa świętokrzyskiego takich, jak: domy pomocy społecznej dla osób przewlekle psychicznie chorych oraz niepełnosprawnych intelektualnie, środowiskowe domy samopomocy oraz warsztaty terapii zajęciowej.

Charakterystyka aktualnego stanu pomocy społecznej na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi obejmuje w województwie świętokrzyskim następujące formy:

- specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
- środowiskowe domy samopomocy,
- mieszkania chronione dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
- domy pomocy społecznej dla osób przewlekle psychicznie chorych,
- warsztaty terapii zajęciowej,
- zakłady aktywności zawodowej,
- centra integracji społecznej/kluby integracji społecznej,
- placówki oświatowe kształcące dzieci i młodzież upośledzoną umysłowo w stopniu lekkim, umiarkowanym i znacznym.

⁹ M.Załuska, K. Prot, B.Bronowski. *Psychiatria środowiskowa jako środowiskowa opieka nad zdrowiem psychicznym*. Instytut psychiatrii i neurologii. Warszawa 2007

Specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

Ośrodki Pomocy Społecznej w ramach wsparcia środowiskowego osób z zaburzeniami psychicznymi realizują specjalistyczne usługi opiekuńcze. Usługi te są dostosowane do szczególnych potrzeb wynikających z rodzaju schorzenia lub niepełnosprawności, świadczone są przez osoby ze specjalistycznym przygotowaniem zawodowym.

Pomoc w tej formie może być przyznana osobie samotnej, która z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymaga pomocy innych osób, a jest jej pozbawiona. Usługi opiekuńcze lub specjalistyczne usługi opiekuńcze mogą być także przyznane osobie, która wymaga pomocy innych osób, a rodzina oraz wspólnie zamieszkujący małżonek, wstępni, zstępni nie mogą takiej pomocy zapewnić.

Specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi mogą obejmować:

- uczenie i rozwijanie umiejętności niezbędnych do samodzielnego życia, w tym zwłaszcza: uczenie umiejętności zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych, w tym funkcjonowania społecznego, motywowanie do aktywności, prowadzenie treningów samoobsługi i umiejętności społecznych, wspieranie w formie asystowania w codziennych czynnościach życiowych (utrzymywanie kontaktów z domownikami, rówieśnikami w miejscu nauki i pracy, organizowanie i spędzanie czasu wolnego, korzystanie z usług różnych instytucji);
- interwencje i pomoc w życiu w rodzinie, w tym: poradnictwo specjalistyczne, wsparcie psychologiczne, ułatwienie dostępu do edukacji i kultury, koordynacja działań innych służb na rzecz rodziny podopiecznego, współpraca z jego rodziną;
- pomoc w załatwianiu spraw urzędowych (uzyskanie świadczeń, wypełnianie dokumentów);
- wspieranie i pomoc w uzyskaniu zatrudnienia (szukanie informacji o pracy, pomoc w znalezieniu zatrudnienia lub alternatywnego zajęcia, wspieranie i asystowanie w kontaktach z pracodawcą, rozwiązywanie problemów psychicznych wynikających z pracy lub jej braku);
- pomoc w gospodarowaniu pieniędzmi (nauka planowania budżetu, asystowanie przy ponoszeniu wydatków, usamodzielnianie finansowe);
- usprawnianie zaburzonych funkcji organizmu (zgodnie z zaleceniami lekarskimi, współpraca ze specjalistami w zakresie wspierania psychologiczno-pedagogicznego i edukacyjno-terapeutycznego);

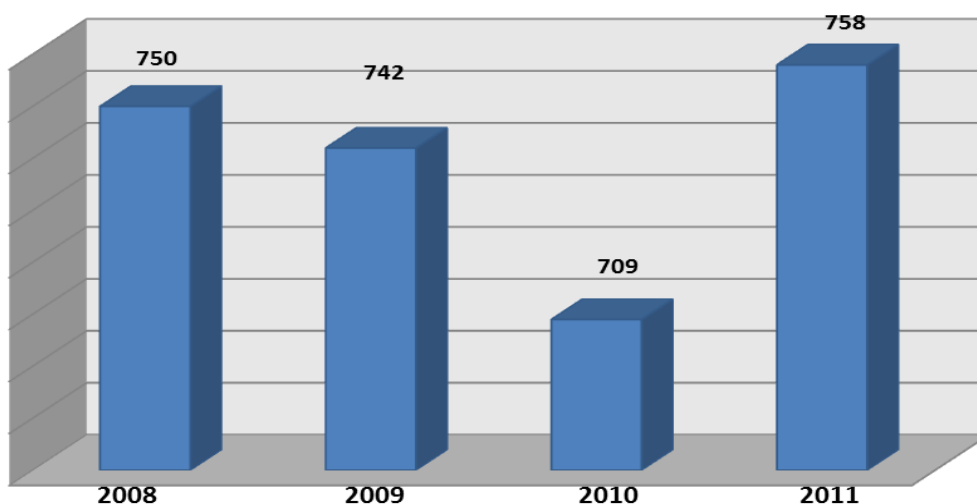
- pomoc mieszkaniową (w uzyskaniu mieszkania, organizowaniu drobnych remontów, napraw, kształtowanie właściwych relacji z sąsiadami);
- zapewnienie dzieciom i młodzieży z głębokim upośledzeniem dostępu do zajęć rewalidacyjnych i rewalidacyjno-wychowawczych, jeżeli nie mają ich zapewnionych.

Specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi (ale także usługi specjalistyczne dla pozostałych grup) są świadczone przez osoby posiadające kwalifikacje do wykonywania zawodu: m.in. psychologa, pedagoga, logopedy, pracownika socjalnego, terapeuty zajęciowego, asystenta osoby niepełnosprawnej lub innego zawodu dającego wiedzę i umiejętności pozwalające świadczyć te usługi. Specjaliści świadczący usługi dla osób z zaburzeniami psychicznymi muszą posiadać co najmniej półroczny staż: m.in. w szpitalu psychiatrycznym, w środowiskowym domu samopomocy, domu pomocy społecznej dla osób z upośledzeniem umysłowym, placówce terapii lub placówce oświatowej, do której uczęszczają dzieci z zaburzeniami rozwoju lub upośledzeniem umysłowym. Usługi dla osób z zaburzeniami psychicznymi mogą także świadczyć osoby, które nabyły doświadczenie pracując już w ramach tego rodzaju usług.

Tabela 1. Specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi w województwie w 2011 r.

Forma pomocy	Liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenie	Liczba świadczeń	Kwota świadczeń	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi	758	161 039	4 191 068	709	1 563

Źródło: Sprawozdanie MPiPS - 03

Wykres 1. Liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenie specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi w województwie w latach 2008-2011.

Źródło: Sprawozdanie MPiPS - 03

Powyższy wykres ilustruje liczbę osób, którym przyznano świadczenie w zakresie specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi na przestrzeni lat 2008-2011 w województwie świętokrzyskim.

Na podstawie danych pochodzących ze sprawozdania MPiPS -03 za rok 2011 opracowano zestawienie gmin w województwie świętokrzyskim, które realizują specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi w województwie świętokrzyskim. Prezentowane poniżej dane dotyczą liczby osób, którym przyznano świadczenie, liczbę świadczeń oraz koszt świadczeń. Specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania świadczone były w 2011 roku w 38 gminach (na 102 gminy) województwa świętokrzyskiego.

Tabela 2. Specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi w gminach woj. świętokrzyskiego (wg stanu na koniec 2011r.)

l.p.	Powiat	Gmina	Typ gminy	Liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenia	Liczba świadczeń	Kwota świadczeń w zł.
1.	buski	Busko-Zdrój	miejsko-wiejska	33	2078	171 122
2.	buski	Pacanów	wiejska	21	1634	65 298
3.	jędrzejowski	Jędrzejów	miejsko-wiejska	59	6 562	270 089
4.	jędrzejowski	Sędziszów	miejsko-wiejska	7	3 954	52 800
5.	m. Kielce	Kielce	miejska	211	74 779	1 545 521
6.	kielecki	Bodzentyń	miejsko – wiejska	1	9	256

7.	kielecki	Morawica	wiejska	10	1 837	42 996
8.	kielecki	Piekoszów	wiejska	13	1 832	59 398
10.	kielecki	Zagnańska	wiejska	3	640	11 049
11.	konecki	Końskie	miejsko- wiejska	7	1 431	39 450
12.	opatowski	Lipnik	wiejska	1	95	1 900
13.	opatowski	Opatów	miejsko- wiejska	12	1 390	47 323
14.	opatowski	Ozarów	miejsko- wiejska	9	1 187	35 949
15.	opatowski	Sadowie	wiejska	1	264	7 920
16.	opatowski	Tarłów	wiejska	10	860	25 408
17.	ostrowiecki	Ćmielów	miejsko- wiejska	9	1 636	28 814
18.	ostrowiecki	Ostrowiec Świętokrzyski	miejska	39	7 093	191 292
19.	pińczowski	Pińczów	miejsko- wiejska	8	2 234	37 162
20.	sandomierski	Dwikozy	wiejska	2	960	13 200
21.	sandomierski	Koprzywnica	miejsko- wiejska	3	1 856	18 662
22.	sandomierski	Łoniów	wiejska	5	1 040	26 400
23.	sandomierski	Obrazów	wiejska	5	1 120	23 556
24.	sandomierski	Samborzec	wiejska	7	1 848	35 198
25.	sandomierski	Sandomierz	miejska	8	2 273	39 600
26.	sandomierski	Zawichost	miejsko- wiejska	7	1 680	39 531
27.	skarżyski	Skarżysko- kamienna	miejska	89	15 497	442 074
28.	starachowicki	Starachowice	miejska	104	9 908	573 510
29.	starachowicki	Wąchock	miejsko- wiejska	1	169	6 591
30.	staszowski	Bogoria	miejska	5	1 474	19 800

31	staszowski	Osiek	miejsko-wiejska	4	968	33 000
32	staszowski	Połaniec	miejsko-wiejska	7	1 807	35 797
33.	staszowski	Rytwiany	wiejska	5	2024	26 400
34.	staszowski	Staszów	miejsko-wiejska	16	1 285	48 205
35.	włoszczowski	Moskorzew	wiejska	4	1 059	32 589
36.	włoszczowski	Radków	wiejska	9	2 181	46 808
37.	włoszczowski	Secemin	wiejska	3	2 082	19 800
38.	włoszczowski	Włoszczowa	miejsko-wiejska	20	2 293	76 600

Źródło: Sprawozdanie MPiPS – 03

Środowiskowe Domy Samopomocy

„Środowiskowe domy samopomocy są to jednostki organizacyjne pomocy społecznej o zasięgu gminnym lub powiatowym, które zapewniają w trybie dziennym wsparcie osobom z zaburzeniem psychicznym, a także mogą prowadzić miejsca całodobowe okresowego pobytu”. Podstawę prawną funkcjonowania środowiskowych domów samopomocy stanowią: *ustawa o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004, ustawa o ochronie zdrowia psychicznego z dnia 19 sierpnia 1994 roku* oraz rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 9 grudnia 2010 r. w sprawie środowiskowych domów samopomocy. Jednostki te mogą być prowadzone lub zlecone do prowadzenia przez administrację rządową gminie, powiatowi lub na ich zlecenie organizacjom pozarządowym, prowadzącym działalność w zakresie pomocy społecznej lub osobom prawnym i jednostkom organizacyjnym, działającym na podstawie przepisów o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, stosunku Państwa do innych kościołów i związków wyznaniowych oraz gwarancji wolności sumienia i wyznania, jeżeli ich cele statutowe obejmują prowadzenie działalności w zakresie pomocy społecznej¹⁰.

¹⁰ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tekst jednolity Dz.U. z 2008 r. Nr 115, poz 728 z późn. zm.),

Ustawa z 19 sierpnia 1994 r. „O ochronie zdrowia psychicznego” (Dz.U. z 1994 r. Nr 111, poz 535 z późn. zm.),
Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie środowiskowych domów samopomocy z dnia 9 grudnia 2010 r. (DZ.U. z 2010 r. Nr 238, poz 1586).

Do zadań środowiskowych domów należy przygotowanie osób z zaburzeniami psychicznymi oraz osób niepełnosprawnych intelektualnie do funkcjonowania w społeczeństwie.

Rozróżnia się trzy typy środowiskowych domów samopomocy:

Typ A - dom dla osób psychicznie chorych, przeznaczony dla osób z przewlekłymi zaburzeniami psychotycznymi, takimi jak np. schizofrenia, zaburzenia schizotypowe, urojeniowe lub schizoafektywne,

Typ B - dom dla osób niepełnosprawnych intelektualnie – upośledzonych umysłowo, przeznaczony dla osób niepełnosprawnych intelektualnie w stopniu głębokim, umiarkowanym i lekkim,

Typ C - dom przeznaczony dla osób wykazujących inne przewlekłe zaburzenia czynności psychicznych.

Środowiskowe domy samopomocy zapewniają formy pomocy półstacjonarnej takie jak:

- trening umiejętności życia codziennego,
- trening umiejętności społecznych i interpersonalnych,
- terapia zajęciowa.

Świadczone przez środowiskowe domy samopomocy usługi to przede wszystkim: praca socjalna, psychoterapia, rehabilitacja lecznicza, społeczna i zawodowa, usprawnianie, organizacja czasu wolnego.

Mapa 1. Przestrzenne rozmieszczenie środowiskowych domów samopomocy w województwie świętokrzyskim.

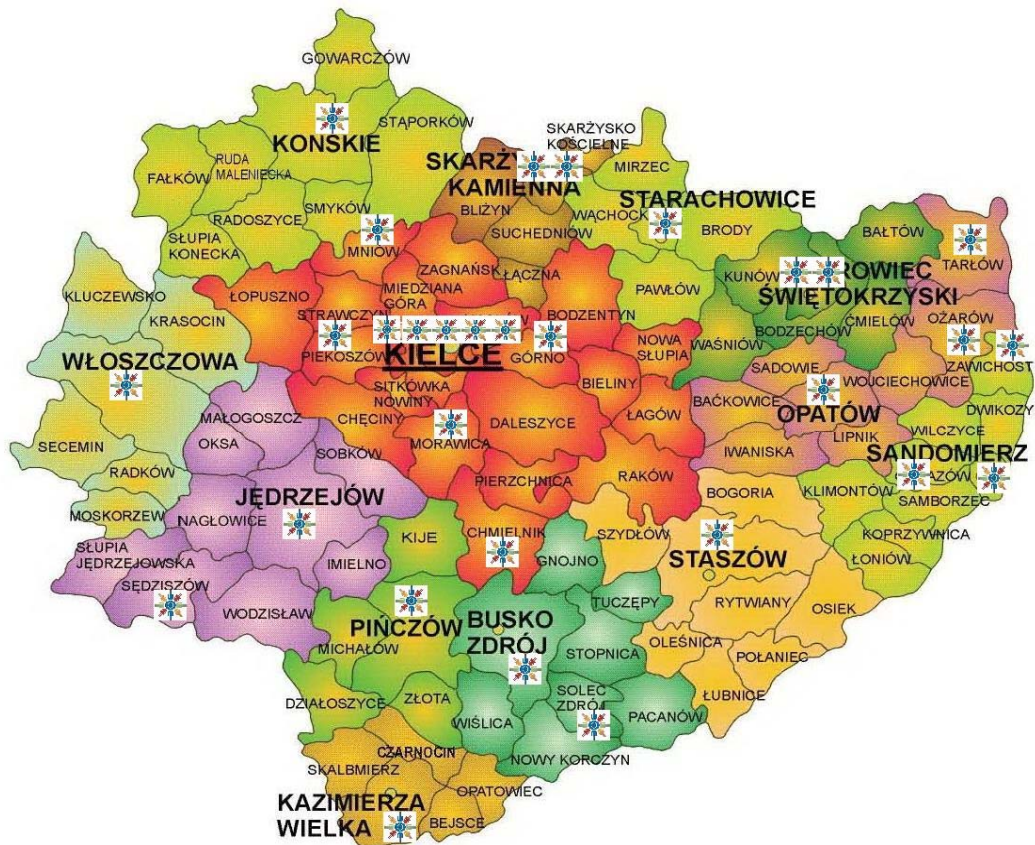

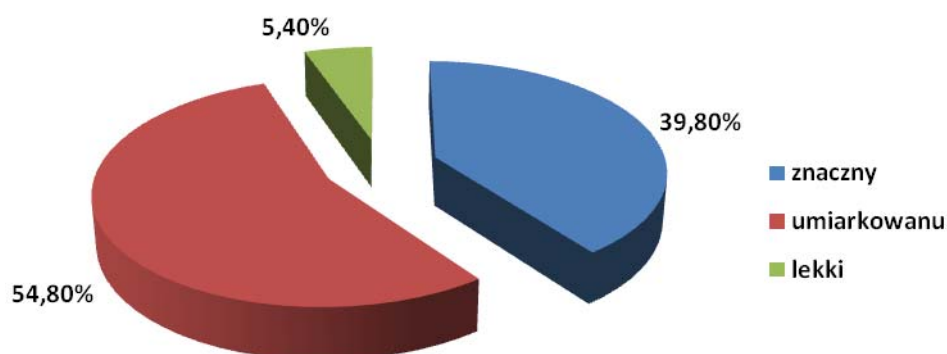
Tabela 3. Środowiskowe Domy Samopomocy w województwie świętokrzyskim.

I.p.	Powiat	Gmina	Organ prowadzący	Adres	Typ ŚDS	Liczba miejsc
1.	buski	Busko – Zdrój	gmina	ul. Rehabilitacyjna 5	AB	20
2.	buski	Solec – Zdrój	Caritas kielecka	Świniary 25	AB	30
3.	grodzki	Kielce	Stowarzyszenie	ul. Mieszka I 79	brak danych	brak danych
4.	grodzki	Kielce	gmina	ul. Okrzei 8	B	26
5.	grodzki	Kielce	gmina	ul. Miodowa 7	A	35
6.	grodzki	Kielce	gmina	ul. Kołataja 4	B	25
7.	grodzki	Kielce	gmina	ul. Krzemionkowa 1	C	25
8.	grodzki	Kielce	gmina	ul. Orzeszkowej 53	B	25
9.	Jędrzejowski	Jędrzejów	gmina	ul. 11 – Listopada 113b	A	20
10.	Jędrzejowski	Sędziszów	Caritas kielecka	ul. Kwiatowa 14	ABC	22
11.	kazimierski	Kazimierza Wielka	powiat	Cudzynowice 175 a	AB	30
12.	kielecki	Mniów	Caritas kielecka	ul. Gajowa 3	AB	20
13.	kielecki	Piekoszów	gmina	ul. Częstochowska 85	AB	29

14.	kielecki	Morawica	gmina	ul. Brudzów 3	AB	25
15.	kielecki	Chmielnik	gmina	ul. Dygasińskiego 14	AB	25
16.	kielecki	Górno	gmina	ul. Wola Jachowa	AB	25
17.	konecki	Końskie	gmina	ul. 16 – go Stycznia 6	AB	30
18.	opatowski	Opatów	gmina	ul. Sienkiewicza 5	AB	25
19.	opatowski	Ożarów	gmina	ul. Mazurkiewicza 25	AB	35
20.	opatowski	Tarłów	gmina	ul. Kleparz 1	AB	22
21.	ostrowiecki	Ostrowiec Świętokrzyski	gmina	ul. Pułanki 10	A	25
22.	ostrowiecki	Ostrowiec Świętokrzyski	powiat	ul. Focha 5	AB	brak danych
23.	pińczowski	Pińczów	Powiat	ul. Polna 48	AB	25
24.	sandomierski	Obrazów	stowarzyszenie	ul. Kleczanów 91	AB	25
25.	sandomierski	Zawichost	gmina	ul. Szkolona 8	AB	25
26.	sandomierski	Sandomierz	gmina	ul. Katedralna 5	AB	27
27.	skarżyski	Skarżysko – Kamienna	gmina	ul. Sikorskiego 19	A	30
28.	skarżyski	Skarżysko – Kamienna	powiat	ul. 1000 – Lecia 22	B	25
29.	starachowicki	Starachowice	gmina	ul. Reja 10	AB	35
30.	staszowski	Staszów	gmina	ul. Wschodnia 13	AB	20
31.	włoszczowski	Włoszczowa	gmina	ul. Broniewskiego 7a	AB	30

Źródło: Badanie własne

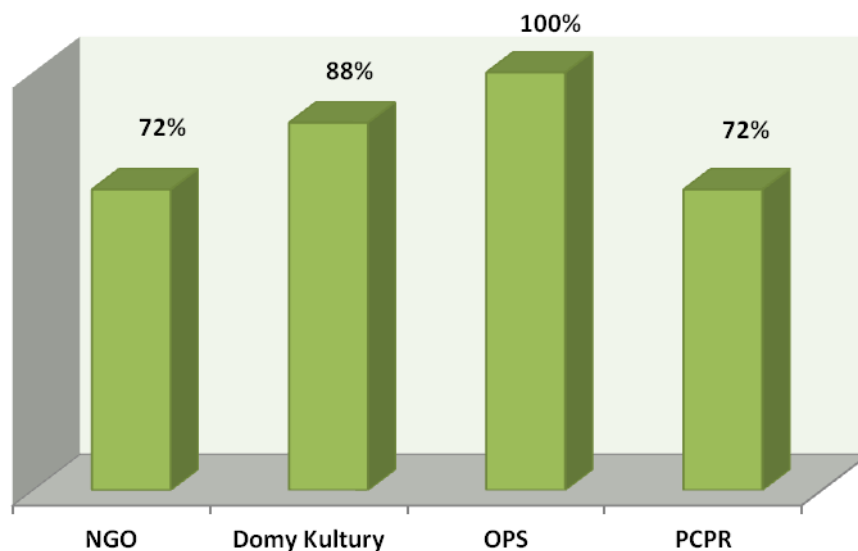
W województwie świętokrzyskim funkcjonuje najwięcej środowiskowych domów samopomocy typu mieszanego AB (20), po cztery domy typu A oraz B. Jeden ŚDS łączy wszystkie typy ABC. Funkcjonuje również jeden dom przeznaczony dla osób wykazujących inne przewlekłe zaburzenia czynności psychicznych typu C.

Wykres 2. Uczestnicy środowiskowych domów samopomocy w województwie świętokrzyskim według stopnia niepełnosprawności.

Źródło: Badanie własne

Uczestnikami środowiskowych domów samopomocy w województwie świętokrzyskim, są głównie osoby, których stopień niepełnosprawności jest umiarkowany. Niespełna 40% to uczestnicy ze znacznym stopniem niepełnosprawności a nieco ponad 5% osób korzystających z ŚDS to niepełnosprawni w stopniu lekkim.

Wykres 3. Współpraca ŚDS z innymi podmiotami.

Źródło: Badanie własne

Wszystkie uczestniczące w badaniu ŚDS z województwa świętokrzyskiego deklarują współpracę z ośrodkami pomocy społecznej, a prawie trzy czwarte z powiatowymi centrami pomocy rodzinie, ponad 80% podejmuje działania wspólnie z domami kultury. Istotny jest fakt, iż ponad 70% ŚDS deklaruje, iż współpracuje z organizacjami pozarządowymi.

Poniżej przedstawione zostały przykładowe działania realizowane przez środowiskowe domy samopomocy województwa świętokrzyskiego mające na celu integrację uczestników ze środowiskiem.

1. Organizacja Akcji "Schizofrenia - Otwórzcie Drzwi".
2. Organizacja turniejów szachowych i imprez kulturalnych.
3. Trening umiejętności społecznych, spotkania integracyjne, turnieje tenisa stołowego w ŚDS, spotkania kulturalne, spotkania muzyczne, sportowe na terenie miasta.
4. Prowadzenie projektu "Chcę poznać kulturę, historię i tradycję swojego regionu".
5. Udział uczestników ŚDS w Spartakiadzie Sportowej w Kalkowie-Godowie, w IV Spartakiadzie ŚDS w Sandomierzu.
6. Udział w dożynkach.
7. Udział w Świętokrzyskim Rajdzie na Raty po Górach Świętokrzyskich -Start.

8. Wycieczki, wyjazdy do kina i teatru, edukacja leśna, kiermasze świąteczne, edukacja przyrodniczo-leśna połączona z ogniskiem, zabawy okolicznościowe z innymi ŚDS i WTZ w Gnojnie i DPS w Łagiewnikach.
9. Spotkania integracyjne, biwaki, ogniska, występy artystyczne, turnusy rehabilitacyjne, rajdy piesze, rowerowe, wyjścia na giełdy pracy, wyjścia do instytucji użyteczności publicznej, zajęcia sportowo-rekreacyjne, wystawy prac.
10. Zajęcia integracyjne poza ośrodkiem, jak i w ośrodku, udział w imprezach lokalnych, udział w projektach systemowych realizowanych przez PCPR.
11. Udział w życiu kulturalnym miasta, wycieczki piesze, autokarowe, rowerowe, kuligi, spotkania integracyjne w mieście, kultywowanie ważnych rocznic narodowych, wizyty w placówkach użyteczności publicznej.
12. Spotkania z wolontariuszami, harcerzami, spotkania integracyjne z innymi ŚDS, spotkania z rodzinami, przedszkolakami, spotkania Wigilijne, wycieczki.
13. Wystawa - Ekosztuka przy współpracy Domu Samotnej Matki, spotkania poetyckie ze znanymi pisarzami, wycieczki, rajdy, wyjścia do kawiarni, imprezy okolicznościowe.

Domy Pomocy Społecznej

„Osoba, która wskutek choroby psychicznej lub upośledzenia umysłowego nie jest zdolna do zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych i nie ma możliwości korzystania z opieki innych osób oraz potrzebuje stałej opieki i pielęgnacji, lecz nie wymaga leczenia szpitalnego, może być za jej zgodą lub zgodą jej przedstawiciela ustawowego przyjęta do domu pomocy społecznej”¹¹. Domy pomocy społecznej są jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej, które zapewniają całodobową opiekę oraz zaspakajanie niezbędnych potrzeb bytowych, edukacyjnych, społecznych i religijnych. Zasady prowadzenia domów pomocy społecznej reguluje ustawa z dnia 12 marca 2004 r. *o pomocy społecznej* (DZ.U. 2004 nr 64 poz .593). Domy w zależności od tego dla kogo są przeznaczone, dzielą się m.in. na: DPS dla przewlekle psychicznie chorych, DPS dla dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie oraz DPS dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej intelektualnie. Wymienione DPS są specyficzną formą pomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

Przestrzenne rozmieszczenie w/w domów pomocy społecznej na terenie województwa świętokrzyskiego prezentuje mapa poniżej.

¹¹ Ustawa z 19 sierpnia 1994 r. „O ochronie zdrowia psychicznego” (Dz.U. z 1994 r. Nr. 111 poz. 535 z późn.zm.)

Mapa 2. Przestrzenne rozmieszczenie domów pomocy społecznej dla osób z zaburzeniami psychicznymi i niepełnosprawnych intelektualnie w województwie świętokrzyskim.

Tabela 4. Domy Pomocy Społecznej dla osób przewlekle psychicznie chorych.

l.p.	Adres	Liczba miejsc
1.	Kielce ul. Żeromskiego 4/6	104
2.	Końskie ul. Warszawska 25	150
3.	Ożarów, Czachów 54	53
4.	Pińczów ul. Wesoła 5	102
5.	Skarżysko – Kam. ul Sporna 6	60
6.	Włoszczowa ul. Koniecpolska 20	90
7.	Opatów, Zachcinek 42	118
8.	Szydłów, Rudki 69	155
9.	Pacanów, Słupia Pacanowska 91	40

10.	Ostrowiec Św. Osiedle Słoneczne 49	151
11.	Kielce ul. Jagiellońska 76	82
12.	Solec- Zdrój Świniary 25 (dps niepubliczny)	20
	Razem	1125

Źródło: Sprawozdanie MPiPS – 03

Tabela 5. Domy Pomocy Społecznej dla niepełnosprawnych intelektualnie.

l.p.	Adres	Liczba miejsc
1.	Bejsce 230	75
2.	Gnojno 118 (DPS dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej Intelektualnie)	102
3.	Chmielnik	185
4.	Jędrzejów, Mniów 135(DPS dla dzieci i młodzieży i dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie)	124
5.	Słupia Konecka, Ruda Pilczycka 57	120
6.	Ożarów, Sobów 117	102
7.	Solec – Zdrój, Zborów 117	65
8.	Sitkówka Nowiny, Zgórsko ul. Szewska 28 z Filią w Rudzie Strawczyńskiej (DPS dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej Intelektualnie)	130
	Razem	903

Źródło: Sprawozdanie MPiPS – 03

Należy zwrócić uwagę na fakt, iż w DPS przeznaczonych dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej intelektualnie mieszkają głównie osoby, które ukończyły 18 rok życia, (DPS Gnojno – 0 osób poniżej 18 r.ż, DPS Zgórsko – 10 osób poniżej 18 r.ż, DPS Mnichów 4 osoby poniżej 18 r.ż). Sytuacja ta spowodowana jest faktem, iż większość mieszkańców tych DPS trafiła tam jako dzieci i będąc mieszkańcami osiągnęli pełnoletniość.

Niewielki napływ nowych mieszkańców do DPS dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej intelektualnie może wynikać z tendencji do środowiskowych form opieki nad osobami niepełnosprawnymi intelektualnie poprzez specjalistyczne usługi opiekuńcze, środowiskowe domy samopomocy, warsztaty terapii zajęciowej itp.

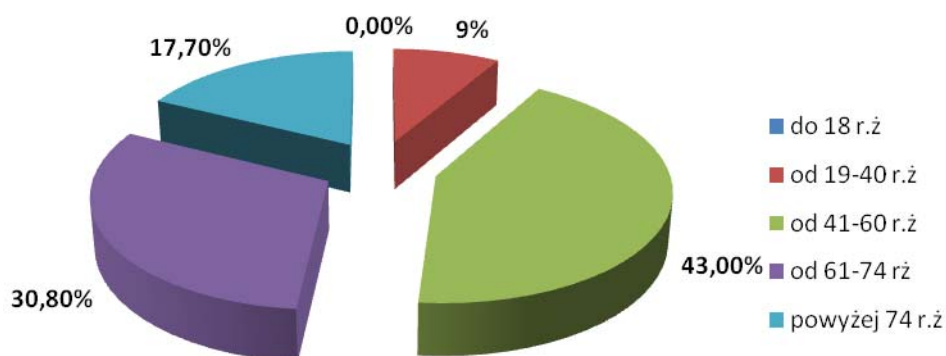
W oparciu o dane ze sprawozdań w grudniu 2011 r. liczba mieszkańców domów pomocy społecznej dla osób przewlekle psychicznie chorych oraz niepełnosprawnych intelektualnie w województwie świętokrzyskim przedstawia się następująco:

Tabela 6. Liczba miejsc oraz liczba mieszkańców w domach pomocy społecznej dla osób przewlekle psychicznie chorych oraz niepełnosprawnych intelektualnie w województwie świętokrzyskim stan na XII.2011.

	Liczba miejsc	Liczba mieszkańców
DPS dla osób przewlekle psychicznie chorych	1125	1113
DPS dla niepełnosprawnych intelektualnie	903	893

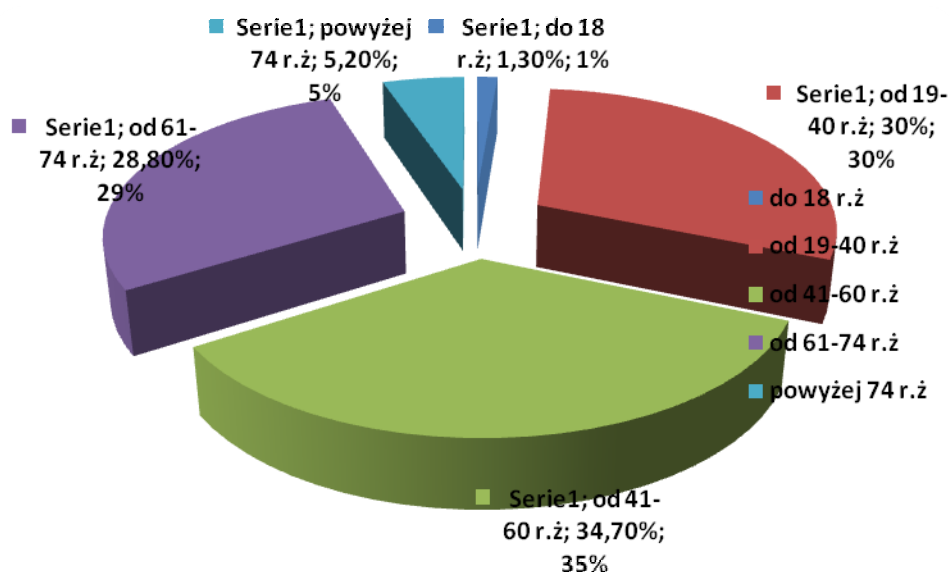
Źródło: Sprawozdanie MPiPS – 03

Strukturę wiekową mieszkańców DPS dla przewlekle psychicznie chorych oraz niepełnosprawnych intelektualnie przedstawiają wykresy (4 i 5)

Wykres 4. Struktura wiekowa mieszkańców DPS dla osób przewlekle psychicznie chorych.

Źródło: Sprawozdanie MPiPS - 05

Wykres 5. Struktura wiekowa mieszkańców DPS dla niepełnosprawnych intelektualnie.

Źródło: Sprawozdanie MPiPS -05

Największą grupę wśród mieszkańców DPS zarówno dla osób przewlekle psychicznie chorych oraz niepełnosprawnych intelektualnie stanowią osoby w przedziale wiekowym 41-60, kolejną grupą pod względem liczebności stanowią osoby mieszczące się w przedziale wiekowym 61-74. Zwraca uwagę fakt zamieszkiwania w DPS dla osób niepełnosprawnych intelektualnie niewielkiej liczby osób poniżej 18 r.ż.

Tabela 7. Liczba osób umieszczonych oraz liczba osób oczekujących na umieszczenie w DPS dla osób przewlekle psychicznie chorych oraz niepełnosprawnych intelektualnie w woj. świętokrzyskim.

DPS dla osób przewlekle psychicznie chorych		DPS dla niepełnosprawnych intelektualnie	
Liczba osób umieszczonych w DPS w 2011 r.	Liczba osób oczekujących na umieszczenie w DPS wg stanu na dzień 31.12.2011	Liczba osób umieszczonych w DPS w 2011 r	Liczba osób oczekujących na umieszczenie w DPS wg stanu na dzień 31.12.2011
106	36	38	14

Źródło: Sprawozdanie MPiPS - 05

Średni czas oczekiwania na przyjęcie do DPS wynosi około 10 miesięcy. Najdłuższy okres oczekiwania deklaruje DPS w Sobowie (36 miesięcy), najkrótszy DPS prowadzony przez Zgromadzenie Sióstr Albertynek w Słupi Pacanowskiej (1 miesiąc).

Średni miesięczny koszt utrzymania mieszkańca DPS według deklaracji respondentów wynosi przeciętnie w regionie **2 715,30 zł.**

Tabela nr 8 przedstawia dane dotyczące liczby pracowników zatrudnionych w opisywanych typach DPS - stan na koniec 2011 roku.

Tabela 8. Struktura zatrudnienia w dps dla osób przewlekle psychicznie chorych oraz niepełnosprawnych intelektualnie w woj. świętokrzyskim.

DPS dla osób przewlekle psychicznie chorych		DPS dla niepełnosprawnych intelektualnie
Liczba osób		Liczba osób
Kierujący jednostką	12	10
Pracownicy opiekuńczo – terapeutyczni	307	335
Pracownicy medyczno – rehabilitacyjni	167	112
Pracownicy administracji	60	48
Pracownicy gospodarczy	166	144
Razem	712	649

Źródło: Sprawozdanie MPiPS - 05

Analiza danych dotyczących funkcjonowania omawianych typów domów pomocy społecznej w województwie świętokrzyskim ujawniła pewne nieścisłości pojawiające się w sprawozdawczości (sprawozdania MPiPS-03, MPiPS-05 oraz wykazie domów pomocy społecznej prowadzonym przez Wydział Polityki Społecznej Świętokrzyskiego Urzędu Wojewódzkiego). Według wykazu prowadzonego przez WPS ŚUW w województwie świętokrzyskim nie funkcjonują DPS dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej intelektualnie, natomiast analiza danych zawartych w sprawozdaniach MPiPS-05 wskazuje, iż DPS dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej intelektualnie w województwie świętokrzyskim funkcjonują w Gnojnie i Zgórsku, a DPS w Mnichowie przeznaczony jest dla dzieci i młodzieży oraz dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie.

Mieszkania chronione

„Mieszkania chronione stanowią jedną z form pomocy społecznej dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Taka forma pomocy ma na celu przygotowanie osoby z zaburzeniami psychicznymi pod opieką specjalistów do prowadzenia samodzielnego życia. Mieszkanie chronione jest formą środowiskowej pomocy dla osób nie wymagających usług w zakresie świadczonym przez domy pomocy społecznej, a usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania są niewystarczające lub niemożliwe do realizacji”¹².

¹² Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tekst jednolity Dz.U. z 2008 r. Nr 115, poz 728 z późn.zm.),

Na terenie województwa świętokrzyskiego na koniec 2011 roku funkcjonowało 1 mieszkanie chronione przeznaczone dla osób z zaburzeniami psychicznymi na terenie miasta Kielce. Z tej formy pomocy skorzystało 6 osób.

Warsztaty Terapii Zajęciowej

Warsztaty terapii zajęciowej to placówki wyodrębnione organizacyjnie i finansowo, które mają na celu stwarzanie osobom z niepełnosprawnością możliwości uczestniczenia w rehabilitacji społecznej i zawodowej. Uczestnikami warsztatów, mogą być osoby posiadające prawnie potwierdzony status niepełnosprawności, niezdolne do podjęcia pracy, co w praktyce oznacza osoby ze znacznym i umiarkowanym stopniem niepełnosprawności. Ponadto osoby przyjmowane do WTZ muszą posiadać w swoim orzeczeniu o niepełnosprawności wskazanie do uczestnictwa w terapii zajęciowej. Zgłoszenia osób niepełnosprawnych, które chcą uczestniczyć w warsztatach przyjmuje i zatwierdza jednostka zamierzająca utworzyć lub prowadząca warsztaty.

Terapia realizowana jest poprzez terapię zajęciową. Na terenie województwa świętokrzyskiego funkcjonuje 25 warsztatów terapii zajęciowej.

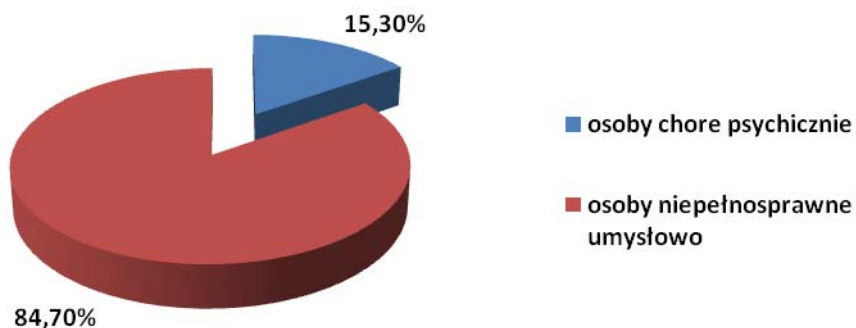
Mapa 3. Przestrzenne rozmieszczenie warsztatów terapii zajęciowej w województwie świętokrzyskim.

Tabela 9. Warsztaty Terapii Zajęciowej.

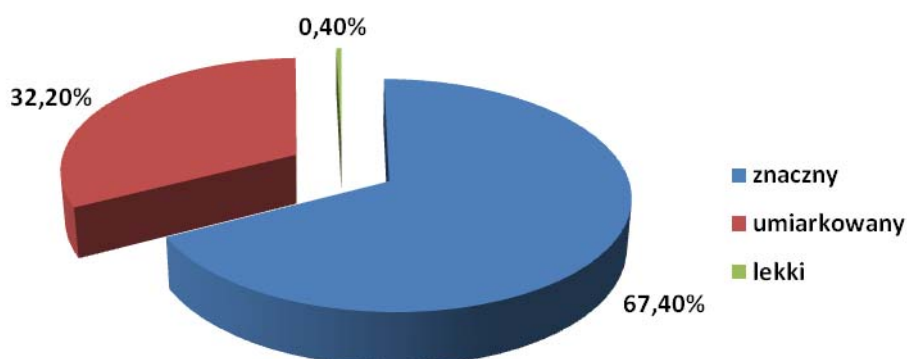
Warsztaty Terapii Zajęciowej	powiat
WTZ przy Towarzystwie Przyjaciół Dzieci, 28-100 Busko-Zdrój, ul. Kościuszki 46, tel. 41 378-33-94	buski
WTZ przy Domu Pomocy Społecznej w Gnojnie, Gnojno 118, 28-114 Gnojno, tel. 41 353-20-42	
WTZ przy Specjalnym Ośrodku Szkolno – Wychowawczym, 28-300 Jędrzejów, ul. Armii Krajowej 11, tel. 41 386-12-31	jędrzejowski
WTZ przy Domu Pomocy Społecznej w Mnichowie, 28-305 Sobków, Mnichów, tel. 41 387-35-12	
WTZ - jednostka prowadząca Stowarzyszenie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „Promyk Nadziei” 28-500 Kazimierza Wielka, ul. Kościuszki 15, tel. 352-25-14	kazimierski
WTZ przy Domu Pomocy Społecznej Kielce, ul. Słoneczna 9, tel. 41 345-01-65	m. Kielce
WTZ przy Specjalnym Ośrodku Szkolno - Wychowawczym Nr 2/jednostka prowadząca DPS Kielce, Kielce, ul. Kryształowa 6, tel. 41 345-24-62	
WTZ przy Stowarzyszeniu Pomocy Niepełnosprawnym w Osinach, Osiny 30, 26-015 Pierzchnica, tel. 353-82-39	kielecki
WTZ przy Domu Pomocy Społecznej Zgórsko, 26-052 Sitkówka Nowiny, Zgórsko 58, tel.41 345 93 76	
WTZ przy Spółdzielni Inwalidów „Naprzód”, 26-200 Końskie, ul. Towarowa 4, tel. 41 375-18-87	konecki
WTZ –jednostka prowadząca: Zespół Opieki Zdrowotnej w Końskich, 26-200 Końskie, ul. Gimnazjalna 416	
WTZ przy Zakładzie Opiekuńczo-Rehabilitacyjnym w Ostrowcu Świętokrzyskim, 27-400 Ostrowiec Świętokrzyski,/ jednostka prowadząca Stowarzyszenie na rzecz WTZ „Szansa”, ul. Hłżecka 31, tel. 41 262-05-81	ostrowiecki
WTZ przy Polskim Związku Głuchych Z.Sz.P.„ELKOM”/ jednostka prowadząca Stowarzyszenie „Razem” na rzecz Osób Niepełnosprawnych Umysłowo, 27-400 Ostrowiec Świętokrzyski, ul. Rzeczeki 18, tel. 41 262-06-05, e-mail: www.wtzzreczki.pl, wtzzreczki@op.pl	
WTZ przy Stowarzyszeniu Rozwoju Kulturalno-Gospodarczego Powiatu Pińczowskiego, 28-400 Pińczów, ul. Polna 48, tel. 357-60-80	pińczowski
WTZ przy Stowarzyszeniu Pomocy Osobom Niepełnosprawnym w Zatrudnieniu, Rehabilitacji i Rewalidacji oraz Bezrobotnym i Poszukującym Pracy w Uaktywnieniu Zawodowym Integracja”, 27-600 Sandomierz, ul. Jakubowskiego 5, tel. 0-15 832-05-67	sandomierski
WTZ przy Stowarzyszeniu na rzecz Pomocy Osobom Niepełnosprawnym „Tratwa”, 27-600 Sandomierz, ul. Zawichojska 13, tel. 0-15 832-27-68	
WTZ przy Urzędzie Gminy w Samborcu, 27-650 Samborzec, Śmiechowice 99, tel. 0-15 832-15-77	
WTZ przy OPS w Zawichoście, 27-630 Zawichost, Piotrowice 18, tel. 0-15 836-44-44	
WTZ przy Stowarzyszeniu Rodzin i Przyjaciół Osób Niepełnosprawnych Skarżysko-Kamienna, ul. Kościuszki 38, 26-110 Skarżysko – Kamienna, tel. 41 251-59-64, 41 251-09-12	skarżyski
WTZ przy Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym Nr 1/ jednostka prowadząca Stowarzyszenie na rzecz WTZ „Tęcza”, 26-110 Skarżysko-Kamienna, ul. Równoległa 23, tel. 41 251-03-06	
WTZ przy Parafii Rzymsko-Katolickiej w Kałkowie – Godowie, 27-225 Pawłów, Kałków-Godów 84 B, tel. 41 334-40-02	starachowicki
WTZ przy Parafii Rzymsko-Katolickiej pw. Św. Judy Tadeusza, 27-200 Starachowice, ul. Wiosenna 5, tel. 41 276-01-41, 41 276-01-51	
WTZ przy Zarządzie Miejskim w Połańcu (jednostka prowadząca Urząd Miasta i Gminy w Połańcu), 28-230 Połaniec, ul. Lipowa 20, tel. 0-15 865-21-30	staszowski
WTZ – jednostka prowadząca DPS Zochcinek, 27-500 Opatów, Zochcinek 42, tel. 15 868 28 18	opatowski
WTZ (jednostka prowadząca Caritas Diecezji Kieleckiej), 29-105 Ostrów, ul. Ostrów 57, Filia WTZ 29-135 Radków, Kosów 68, tel. 34 354 10 86	włoszczowski

Uczestnicy WTZ w województwie świętokrzyskim to głównie osoby niepełnosprawne umysłowo, posiadające w większości znaczny stopień niepełnosprawności.

Wykres 5. Struktura uczestników WTZ w województwie świętokrzyskim

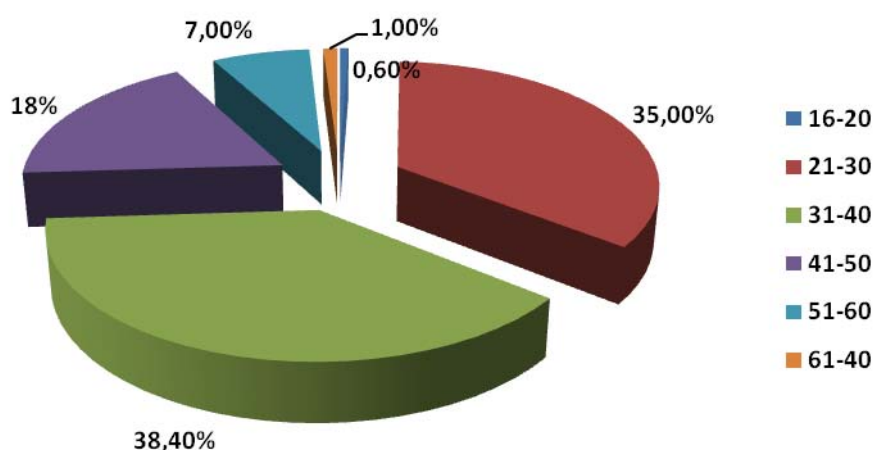
Źródło: Badanie własne

Wykres 6. Uczestnicy WTZ w województwie świętokrzyskim wg stopnia niepełnosprawności.

Źródło: Badanie własne

Wśród uczestników warsztatów terapii zajęciowej w województwie świętokrzyskim dominują osoby w przedziale wiekowym od 21 do 40 lat.

Wykres 7. Uczestnicy WTZ w województwie świętokrzyskim wg. stopnia niepełnosprawności.

Źródło: Badanie własne

Formy terapii realizowane przez WTZ w województwie świętokrzyskim to:

- Terapia zajęciowa, rehabilitacja zawodowa, kinezyterapia, arteterapia, biblioterapia, trening umiejętności społecznych,
- Trening ekonomiczny.
- Rehabilitacja społeczna, ruchowa oraz zawodowa.
- Terapia ruchem i sportem.
- Terapia przez kontakt z przyrodą.
- Terapia logopedyczna.
- Zajęcia rewalidacyjne, muzykoterapia, choreoterapia.
- Rękodzielnictwo, modelarstwo.
- Rehabilitacja indywidualna i grupowa.
- Fizjoterapia.
- Socjoterapia, psychoterapia, rehabilitacja ruchowa.
- Ergoterapia, biblioterapia, dramatoterapia, poezjoterapia, esteterapia, kinezyterapia, ludoterapia, zajęcia rekreacyjne.

Zakłady Aktywności Zawodowej

Zakłady aktywności zawodowej są tworzone w celu zatrudniania osób niepełnosprawnych ze znacznym stopniem niepełnosprawności oraz umiarkowanym, u których stwierdzono autyzm, upośledzenie umysłowe lub chorobę psychiczną. Poprzez pracę w zakładach aktywności zawodowej realizowana jest rehabilitacja zawodowa i społeczna dzięki czemu osoby niepełnosprawne przygotowywane są do życia w otwartym środowisku.

W województwie świętokrzyskim funkcjonują 2 zakłady aktywności zawodowej: w Końskich zatrudniają 55 osób z tego 38 osób niepełnosprawnych w tym 2 osoby z zaburzeniami psychicznymi oraz w Stykowie (powiat starachowicki) który zatrudnia 66 osób z tego 48 osób niepełnosprawnych w tym 10 osób z zaburzeniami psychicznymi.

Centrum Integracji Społecznej/ Klub Integracji Społecznej

Centra integracji społecznej są jednostkami, które działają w obszarze reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym chorych psychicznie. Celem ich działania jest:

- kształcenie umiejętności pozwalających na pełnienie ról społecznych i osiągnięcie pozycji społecznych dostępnych osobom niepodlegającym wykluczeniu społecznemu.
- nabywanie umiejętności zawodowych oraz przyuczenie do zawodu, przekwalifikowanie lub podwyższanie kwalifikacji zawodowych.
- naukę planowania życia i zaspokajania potrzeb własnym staraniem, zwłaszcza przez możliwość osiągnięcia własnych dochodów przez zatrudnienie lub działalność gospodarczą.
- uczenie umiejętności racjonalnego gospodarowania posiadanymi środkami pieniężnymi.

Samorząd województwa zgodnie z zapisami art. 8 ustawy z dnia 13.06.2003r. *o zatrudnieniu socjalnym* (Dz. U. z 2003r. Nr 122 poz. 1143) może przyznać Centrum Integracji Społecznej dotację na pierwsze wyposażenie, która powinna być przeznaczona na:

- przystosowanie do potrzeb uczestników zajęć Centrum pomieszczeń przeznaczonych na reintegrację zawodową i społeczną,
- wyposażenie pomieszczeń oraz przygotowanie stanowisk pracy, w tym zakup maszyn i urządzeń niezbędnych do prowadzenia działalności wytwórczej, handlowej lub usługowej,
- zakup surowców, materiałów i narzędzi niezbędnych do rozpoczęcia działalności.

Tabela 10. Centra Integracji Społecznej

Centra Integracji Społecznej	powiat
Centrum Integracji Społecznej w Staszowie, ul. Parkowa 6, 28-200 Staszów, Tel.: 15 864 38 02, Faks: 15 864 38 02, E-mail: cis.staszow@wp.pl	staszowski
Centrum Integracji Społecznej w Kielcach (jednostka prowadząca: Caritas Diecezji Kieleckiej), ul. Wesoła 54, 25-013 Kielce, Tel.: 41 346 01 16, Faks: 41 346 01 16	m.Kielce
Centrum Integracji Społecznej w Skarżysku – Kamiennej, jednostka podległa pod Urząd Miasta Skarżysko – Kamienna, ul. Prusa, 26-110, Skarżysko-Kamienna	skarżyski

Kluby Integracji Społecznej to jednostki, których celem jest udzielenie pomocy osobom indywidualnym oraz ich rodzinom w odbudowywaniu i podtrzymywaniu umiejętności uczestnictwa w życiu społeczności lokalnej, w powrocie do pełnienia ról społecznych oraz w podniesieniu kwalifikacji zawodowych.

Tabela 11. Kluby Integracji Społecznej

Kluby Integracji Społecznej	powiat
Klub Integracji Społecznej – placówka zamiejscowa Caritas Diecezji Kieleckiej, ul. Lipowa 1, 28-100 Busko-Zdrój, tel. 41 378 70 09	buski
Klub Integracji Społecznej – placówka zamiejscowa Caritas Diecezji Kieleckiej, ul. Jana Pawła II 3, 28-300 Jędrzejów, tel. 41-386-62-97	jędrzejowski
Klub Integracji Społecznej – placówka zamiejscowa Caritas Diecezji Kieleckiej, ul. Kwiatowa 14, 28-340 Sędziszów, tel. 41-381-27-41	
Klub Integracji Społecznej – placówka zamiejscowa Caritas Diecezji Kieleckiej, ul. Wesola 54, 25-363 Kielce, tel. 41-334-90-13	m. Kielce
Klub Integracji Społecznej Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie, ul. Chęcińska 1, 25-020 Kielce, tel. 41-34-55-329, e-mail: kis@mopr.kielce.pl	
Klub Integracji Społecznej Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, ul. Sikorskiego 10, 26-110 Skarżysko-Kamienna, tel.: 41-25-28-028, fax.: 41-25-24-875, e-mail: mops@kis-skarzysko.pl	skarżyski

Centra Integracji Społecznej oraz Kluby Integracji Społecznej funkcjonujące w województwie świętokrzyskim, prowadzą działania na rzecz integracji społecznej osób, dotkniętych wieloma problemami społecznymi, które niejednokrotnie współwystępują z zaburzeniami psychicznymi. W ramach działań CIS/KIS osoby mogą być objęte opieką psychologiczną, terapią oraz mogą uczestniczyć w spotkaniach grup wsparcia.

6. Problematyka dzieci i młodzieży z zaburzeniami psychicznymi oraz niepełnosprawnymi intelektualnie.

Analiza systemu oparcia społecznego nie może pomijać problematyki dzieci i młodzieży z zaburzeniami psychicznymi oraz niepełnosprawnych intelektualnie. Rozwój dzieci z takimi problemami musi być wspomagany przez odpowiedni system edukacji, oddziaływań wczesnej interwencji. Wymaga to dostosowania do ich specyficznych potrzeb, metod pracy oraz zasobów instytucjonalnych. Działania skierowane do grupy dzieci i młodzieży powinny być ukierunkowane na normalizację warunków życia, integrację społeczną, edukację oraz rehabilitację. Kluczową rolę w tworzeniu odpowiednich warunków do funkcjonowania i rozwoju odgrywa system szkolnictwa, ponieważ edukacja jest niezbędnym czynnikiem

utrzymania prawidłowego funkcjonowania osób z zaburzeniami psychicznymi oraz niepełnosprawnych intelektualnie w dorosłym życiu.

Obowiązkiem Państwa jest zapewnienie edukacji i odpowiednich warunków do nauki, tak aby każdy człowiek, w tym również niepełnosprawny intelektualnie miał możliwość rozwoju. W Polsce system szkolnictwa dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej obejmuje:

- Oddziały przedszkolne i szkolne zorganizowane w przedszkolach i szkołach ogólnodostępnych.
- Oddziały przedszkolne i szkolne zorganizowane w zakładach opieki zdrowotnej i domach pomocy społecznej.
- Przedszkola specjalne, szkoły podstawowe specjalne.
- Specjalne szkoły przysposabiające do pracy zawodowej.
- Integracyjne oddziały przedszkolne i szkoły.
- Ośrodki szkolno – wychowawcze¹³.

Na potrzeby opracowania niniejszego programu uzyskano dane z Kuratorium Oświaty w Kielcach dotyczące liczby dzieci i młodzieży upośledzonych umysłowo w stopniu lekkim, umiarkowanym i znacznym, uczęszczających do przedszkoli, szkół specjalnych, oddziałów integracyjnych oraz szkół ogólnodostępnych. Pozyskane dane zostały zagregowane według typów szkół oraz zestawione w ujęciu powiatowym. Dane te w sposób tabelaryczny zaprezentowane są poniżej.

Powiat buski			
Typ oddziału	Nazwa niepełnosprawności	Typ placówki oświatowej	Liczba dzieci
Integracyjny	Z upośl. umysłowym w st. umiarkowanym lub znacznym	Gimnazjum	10
		Szkoła podstawowa	5
		Szkoła specjalna przysposabiająca do pracy dla uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym	31
	Z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim	Zasadnicza szkoła zawodowa	36
Ogólnodostępne	Z upośl. umysłowym w st. umiarkowanym lub znacznym	Gimnazjum	10
	Z upośledzeniem umysłowym w	Gimnazjum	23
		Przedszkole	4

¹³ J. Sowa, F. Wojciechowski. Rehabilitacja edukacyjna w zarysie. Ujęcie systemowe, wyd. WSZiA w Zamościu.

	stopniu lekkim	Szkoła podstawowa	33
		Zasadnicza szkoła zawodowa	2
Specjalne	Z upośl. umysłowym w st. umiarkowanym lub znacznym	Szkoła podstawowa	2
	Z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim	Szkoła podstawowa	3
Razem			159
Ogólnodostępne	Z upośledzeniem umysłowym w st. umiarkowanym lub znacznym	Gimnazjum	7
		Przedszkole	3
		Szkoła podstawowa	19
	Z upośledzeniem w stopniu lekkim	Gimnazjum	24
		Szkoła podstawowa	24
Razem			197

powiat kazimierski			
Typ oddziału	Nazwa niepełnosprawności	Typ placówki oświatowej	Liczba dzieci
Integracyjne	Z upośledzeniem umysłowym w st. umiarkowanym lub znacznym	Gimnazjum	23
		Szkoła podstawowa	12
		Szkoła specjalna przysposabiająca do pracy dla uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym	38
	Z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim	Gimnazjum	19
		Szkoła podstawowa	6
		Zasadnicza szkoła zawodowa	22
Ogólnodostępne	Z upośledzeniem umysłowym w st. umiarkowanym lub znacznym	Gimnazjum	7
		Przedszkole	3
		Szkoła podstawowa	19
Typ oddziału	Nazwa niepełnosprawności	Typ placówki oświatowej	Liczba dzieci
Integracyjne	Z upośledzeniem w stopniu lekkim	Gimnazjum	23
		Szkoła podstawowa	24
Razem	Z upośledzeniem umysłowym w st. umiarkowanym lub znacznym	Gimnazjum	23
		Szkoła podstawowa	12
		Szkoła specjalna przysposabiająca do pracy dla uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym	38
	Z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim	Gimnazjum	19
		Szkoła podstawowa	6
		Zasadnicza szkoła zawodowa	22

powiat kielecki			
Typ oddziału	Nazwa niepełnosprawności	Typ placówki oświatowej	Liczba dzieci
Integracyjne	Z upośledzeniem umysłowym w st. umiarkowanym lub znacznym	Gimnazjum	23
		Szkoła podstawowa	12
		Szkoła specjalna przysposabiająca do pracy dla uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym	38
	Z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim	Gimnazjum	19
		Szkoła podstawowa	6
		Zasadnicza szkoła zawodowa	22
	Ogólnodostępne	Z upośledzeniem umysłowym w st. umiarkowanym lub znacznym	Gimnazjum
Przedszkole			3
Szkoła podstawowa			19
Z upośledzeniem w stopniu lekkim		Gimnazjum	24
		Szkoła podstawowa	24
Razem			195

m. Kielce			
Typ oddziału	Nazwa niepełnosprawności	Typ placówki oświatowej	Liczba dzieci
Integracyjne	Z upośledzeniem umysłowym w st. umiarkowanym lub znacznym	Gimnazjum	40
		Szkoła podstawowa	39
		Szkoła specjalna przysposabiająca do pracy dla uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym oraz dla uczniów z więcej niż jedną niepełnosprawnością	75
	Z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim	Gimnazjum	44
		Szkoła podstawowa	43
		Zasadnicza szkoła zawodowa	110
	Ogólnodostępne	Z upośledzeniem umysłowym w st. umiarkowanym lub znacznym	Przedszkole
Szkoła podstawowa			1
Zasadnicza szkoła zawodowa			3
Specjalne	Z upośledzeniem umysłowym w st. umiarkowanym lub	Gimnazjum	1
		Przedszkole	3

	umiarkowanym lub	Szkoła podstawowa	1
	znacznym	Gimnazjum	12
	Z upośledzeniem w stopniu lekkim	Liceum ogólnokształcące	2
		Szkoła podstawowa	17
Razem			393

powiat konecki			
Typ oddziału	Nazwa niepełnosprawności	Typ placówki oświatowej	Liczba dzieci
Integracyjne	Z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym	Gimnazjum	17
		Szkoła podstawowa	14
		Szkoła specjalna przysposabiająca do pracy dla uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym	16
	Z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim	Gimnazjum	26
		Szkoła podstawowa	21
	Ogólnodostępne	Z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym	Gimnazjum
Przedszkole			3
Szkoła podstawowa			12
Z upośledzeniem w stopniu lekkim		Gimnazjum	23
		Zasadnicza szkoła zawodowa	6
Razem			195

powiat opatowski			
Typ oddziału	Nazwa niepełnosprawności	Typ placówki oświatowej	Liczba dzieci
Integracyjne	Z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym	Gimnazjum	28
		Szkoła podstawowa	29
		Szkoła specjalna przysposabiająca do pracy dla uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym	59
	Z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim	Gimnazjum	26
		Szkoła podstawowa	9
		Zasadnicza szkoła zawodowa	44
Ogólnodostępne	Z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym	Gimnazjum	4
		Szkoła podstawowa	3
	Z upośledzeniem w stopniu lekkim	Gimnazjum	12
		Szkoła podstawowa	17

		Zasadnicza szkoła zawodowa	10
Razem			241

powiat ostrowiecki			
Typ oddziału	Nazwa niepełnosprawności	Typ placówki oświatowej	Liczba dzieci
Integracyjne	Z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym	Gimnazjum	28
		Szkoła podstawowa	39
		Szkoła specjalna przysposabiająca do pracy dla uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym	25
	Z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim	Gimnazjum	39
		Szkoła podstawowa	28
Ogólnodostępne	Z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym	Gimnazjum	4
		Przedszkole	4
		Szkoła podstawowa	24
	Z upośledzeniem w stopniu lekkim	Gimnazjum	2
		Zasadnicza szkoła zawodowa	37
Specjalne	Z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym	Gimnazjum	6
		Przedszkole	3
	Z upośledzeniem w stopniu lekkim	Gimnazjum	14
		Szkoła podstawowa	9
Razem			262

powiat pińczowski			
Typ oddziału	Nazwa niepełnosprawności	Typ placówki oświatowej	Liczba dzieci
Integracyjne	Z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym	Gimnazjum	8
		Szkoła podstawowa	12
		Szkoła specjalna przysposabiająca do pracy dla uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym	11
	Z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim	Gimnazjum	26
		Szkoła podstawowa	11
		Zasadnicza szkoła zawodowa	21
Ogólnodostępne	Z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym	Punkt przedszkolny	3
		Szkoła podstawowa	1

	Z upośledzeniem w stopniu lekkim	Gimnazjum	73
		Punkt przedszkolny	1
		Szkoła podstawowa	17
Razem			195

Powiat sandomierski			
Typ oddziału	Nazwa niepełnosprawności	Typ placówki oświatowej	Liczba dzieci
Integracyjne	Z upośledzeniem umysłowym w st. umiarkowanym lub znacznym	Gimnazjum	13
		Szkoła podstawowa	26
		Szkoła specjalna przysposabiająca do pracy dla uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym oraz dla uczniów z więcej niż jedną	31
Ogólnodostępne	Z upośledzeniem umysłowym w st. umiarkowanym lub znacznym	Gimnazjum	5
		Szkoła podstawowa	11
		Zasadnicza szkoła zawodowa	1
	Z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim	Gimnazjum	13
		Przedszkole	3
		Szkoła podstawowa	11
		Zasadnicza szkoła zawodowa	11
Specjalne	Z upośledzeniem umysłowym w st. umiarkowanym lub znacznym	Gimnazjum	1
		Szkoła podstawowa	5
	Z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim	Gimnazjum	4
		Szkoła podstawowa	3
Razem			138

Powiat skarżyski			
Typ oddziału	Nazwa niepełnosprawności	Typ placówki oświatowej	Liczba dzieci
Integracyjne	Z upośledzeniem umysłowym w st. umiarkowanym lub znacznym	Gimnazjum	25
		Szkoła podstawowa	14
		Szkoła specjalna przysposabiająca do pracy dla uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym oraz dla uczniów z więcej niż jedną	50
	Z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim	Gimnazjum	24
		Liceum ogólnokształcące dla absolwentów zasadniczych szkół zawodowych	17
		Szkoła podstawowa	9
		Zasadnicza szkoła	41

		zawodowa	
Ogólnodostępne	Z upośledzeniem umysłowym w st. umiarkowanym lub znacznym	Gimnazjum	1
		Szkoła podstawowa	11
	Z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim	Zasadnicza szkoła zawodowa	1
		Gimnazjum	6
Specjalne	Z upośledzeniem umysłowym w st. umiarkowanym lub znacznym	Szkoła podstawowa	5
		Z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim	Gimnazjum
Specjalne	Z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim	Szkoła podstawowa	5
		Razem	222

Powiat starachowicki			
Typ oddziału	Nazwa niepełnosprawności	Typ placówki oświatowej	Liczba dzieci
integracyjne	Z upośledzeniem umysłowym w st. umiarkowanym lub znacznym	Gimnazjum	14
		Szkoła podstawowa	13
		Szkoła specjalna przysposabiająca do pracy dla uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym oraz dla uczniów z więcej niż jedną	17
	Z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim	Gimnazjum	13
		Liceum ogólnokształcące dla absolwentów zasadniczych szkół zawodowych	19
		Szkoła podstawowa	5
Zasadnicza szkoła zawodowa		18	
	Ogólnodostępne	Z upośledzeniem umysłowym w st. umiarkowanym lub znacznym	Gimnazjum
Ogólnodostępne	Z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim	Szkoła podstawowa	6
		Gimnazjum	17
Ogólnodostępne	Z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim	Szkoła podstawowa	12
		Specjalne	Z upośledzeniem umysłowym w st. umiarkowanym lub znacznym
Specjalne	Z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim	Przedszkole	8
		Szkoła podstawowa	7
Specjalne	Z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim	Liceum ogólnokształcące	3
		Szkoła podstawowa	14
Razem			172

Powiat staszowski			
Typ oddziału	Nazwa niepełnosprawności	Typ placówki oświatowej	Liczba dzieci
Integracyjne	Z upośledzeniem	Gimnazjum	11

	umysłowym w stopniu lekkim		
Ogólnodostępne	Z upośledzeniem umysłowym w st. umiarkowanym lub znacznym	Gimnazjum	7
		Szkoła podstawowa	7
	Z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim	Szkoła podstawowa	37
		Zasadnicza szkoła zawodowa	5
Specjalne	Z upośledzeniem umysłowym w st. umiarkowanym lub znacznym	Gimnazjum	2
		Przedszkole	1
	Z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim	Gimnazjum	13
		Szkoła podstawowa	4
Razem			87

Powiat włoszczowski			
Typ oddziału	Nazwa niepełnosprawności	Typ placówki oświatowej	Liczba dzieci
Ogólnodostępne	Z upośledzeniem umysłowym w st. umiarkowanym lub znacznym	Gimnazjum	9
		Szkoła podstawowa	13
	Z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim	Gimnazjum	11
		Szkoła podstawowa	5
		Zasadnicza szkoła zawodowa	1
	Specjalne	Z upośledzeniem umysłowym w st. umiarkowanym lub znacznym	Gimnazjum
Przedszkole			1
Z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim		Szkoła podstawowa	1
Razem			42

Analizując dane dotyczące dzieci z zaburzeniami psychicznymi w województwie świętokrzyskim, należy zwrócić uwagę na fakt, iż ponad połowa (62%) uczy się w oddziałach integracyjnych, 33% uczy się w szkołach ogólnodostępnych a zaledwie 5% uczy się w szkołach specjalnych. Nauka w klasach integracyjnych sprzyja wszechstronnemu rozwojowi ponieważ dostarcza różnorodnych doświadczeń stymulujących rozwój społeczno - emocjonalny. Jednakże wpływ na taką strukturę dzieci z zaburzeniami psychicznymi w poszczególnych typach szkół może mieć fakt, coraz mniejszej liczby dzieci w systemie edukacji (niż demograficzny). Aktualny system finansowania oświaty skutkuje rywalizacją pomiędzy szkołami w pozyskiwaniu, jak największej liczby uczniów.

7. Wybrane inicjatywy na rzecz wsparcia osób z zaburzeniami psychicznymi w województwie świętokrzyskim.

„Kielecki Dom pod Fontaną”

Kielecki Dom pod Fontaną działa od stycznia 2006 r. na terenie miasta Kielce. Dom tworzy warunki i szansę rozwijania własnych możliwości i umiejętności, które pozwalają na aktywne oraz satysfakcjonujące kierowanie własnym życiem. Powstanie „Kieleckiego Domu pod Fontaną” było etapem wdrażania projektu realizowanego w ramach Programu Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL. Dom założył Świętokrzyski Zespół Regionalny Koalicji na rzecz Zdrowia Psychicznego we współpracy z Miastem Kielce i Miejskim Ośrodkiem Pomocy Rodzinie przy wsparciu Powiatowego Urzędu Pracy, Biura Turystycznego Abex, Staropolskiej Izby Przemysłowo-Handlowej, Świętokrzyskiego Biura Brokerskiego, poprzez zawiązanie partnerstwa. „Kielecki Dom pod Fontaną” współpracuje z pracodawcami w celu tworzenia miejsc zatrudnienia przejściowego. Przygotowuje swoich członków do podjęcia pracy, organizuje szkolenia podnoszące kwalifikacje i umiejętności zawodowe. Zgodnie ze standardami Domu-Klubu opartego na modelu „Fountain House” gościem, kandydatem do członkostwa i w końcu członkiem „Kieleckiego Domu pod Fontaną” może zostać każda pełnoletnia osoba, u której stwierdzono chorobę psychiczną, z wyjątkiem osób, które aktualnie stwarzają poważne zagrożenie dla bezpieczeństwa klubowej społeczności. Członkostwo jest dobrowolne i bez ograniczenia w czasie.

Ośrodek Wsparcia Dziennego dla osób chorych na Alzheimera w Kielcach

Ośrodek wsparcia dziennego dla osób chorych na Alzheimera stanowi środowiskową formę pomocy półstacjonarnej, służącej utrzymaniu osoby chorej w jej naturalnym środowisku i przeciwdziałaniu instytucjonalizacji. Oferta ośrodka kierowana jest do osób cierpiących na chorobę Alzheimera, które wymagają częściowej opieki w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych, ale nie wymagają leczenia szpitalnego.

Oferta kierowana do Uczestników:

- terapia zajęciowa,
- terapia wspomnieniowa,
- działania rewalidacyjne,
- trening relaksacyjny z wizualizacją,
- rehabilitacja ruchowa,
- opieka pielęgniarska,
- udział w zajęciach kulturalno-towarzyskich,

- wyżywienie (obiad).

Oferta kierowana do Rodzin:

- poradnictwo socjalne,
- spotkania dydaktyczno-informacyjne,
- grupa wsparcia.

Pracownicy Ośrodka dbają aby ich Podopieczni uczestniczyli w życiu kulturalno-towarzyskim, zapraszają osoby, które mogą zaprezentować swoje zdolności i dostarczyć osobom chorym na Alzheimera wielu pozytywnych wzruszeń.

Zakład Opiekuńczo – Lecznicy dla Osób z Chorobą Alzheimera – Koprzywnica

Zakład Opiekuńczo – Lecznicy dla Osób z Chorobą Alzheimera jest jedynym tego typu w regionie. Ośrodek działa od 9 lat, prowadzony jest przez NZOZ „Medyk”. ZOL oferują leczenie, rehabilitację i opiekę, przygotowuje chorych do samodzielnego funkcjonowania. W ostatnim czasie Ośrodek został rozbudowany dzięki czemu znacząco poprawiły się warunki dla pacjentów. Po rozbudowie z fachowej opieki może korzystać 45 pacjentów. Placówka zyskała również nowoczesne zaplecze rehabilitacyjne. Z rehabilitacji mogą korzystać nie tylko pacjenci ośrodka lecz również osoby z zewnątrz. Zakład wspierany jest przez Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Chorobą Alzheimera, z którym wspólnie prowadzi edukację zdrowotną zarówno wśród pacjentów, jak i ich rodzin. Stowarzyszenie uczestniczy również w badaniach naukowych, dotyczących różnych aspektów związanych z chorobą Alzheimera, współpracuje w tym zakresie m.in. z Katolickim Uniwersytetem Lubelskim, Szkołą Główną Gospodarstwa Wiejskiego. W 2011 roku Stowarzyszenie reprezentowało region świętokrzyski na Europejskiej Konferencji Stowarzyszeń Alzheimerowskich w Warszawie.

„Blue Day – na niebiesko dla autyzmu” – Skarżysko - Kamienna

Dzień 2 kwietnia to Światowy Dzień Wiedzy na temat Autyzmu, inicjatywa ta została zapoczątkowana przez amerykańską organizację Autism Speaks, jest akcją ogólnoswiatową, a jej celem jest zwiększenie świadomości na temat autyzmu i problemów z jakimi spotykają się osoby z autyzmem. W Skarżysku – Kamiennej w dniu 2 kwietnia 2012 z inicjatywy Specjalnego Ośrodka Szkolno – Wychowawczego nr 2, Stowarzyszenia Pomocy Osobom Niepełnosprawnym Umysłowo i ich Rodzinom „Praaxis” a także firmie PGE Dystrybucja zorganizowano „niebieski marsz”, którego celem było zwrócenie uwagi społeczności lokalnej na problem osób dotkniętych autyzmem.

Caritas Diecezji Sandomierskiej

Ośrodek „Radość Życia”

Ośrodek „Radość Życia” został powołany przez Caritas Diecezji Sandomierskiej w 1999 roku. Przy Kościele Świętego Ducha od 1994 roku systematycznie odbywały się spotkania z dziećmi z zaburzeniami psychicznymi prowadzone przez księży i wolontariuszy. Na początku istnienia Ośrodka przede wszystkim rewalidacja prowadzona była w formie zajęć świetlicowych. Uczestniczyły w nich dzieci i młodzież z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym, znacznym i głębokim, oraz z dysfunkcjami ruchu. Organizowano różnorodne zajęcia - usprawniające, świetlicowe, wyjazdy i spotkania integracyjne.

Sprawność ruchowa, rozwój umysłowy, dojrzałość społeczna podopiecznych Ośrodka ulegała poprawie w wyniku oddziaływań rewalidacyjnych (stymulujących, usprawniających, korekcyjnych, kompensacyjnych) uwzględniających czynniki indywidualne i społeczne. Od 2002 roku kadra Ośrodka ma możliwość podnoszenia swoich kwalifikacji poprzez uczestnictwo w różnorodnych szkoleniach, seminariach, konferencjach. Dla uczniów z niepełnosprawnością umysłową w stopniu głębokim prowadzono zespołowe zajęcia rewalidacyjno-wychowawcze. W 2003 roku Ośrodek rozszerzył swoją działalność obejmując indywidualną terapię metodą behawioralną dzieci z autyzmem. Skuteczność i uzyskiwane efekty w terapii dzieci autystycznych spowodowało utworzenie szkoły podstawowej i gimnazjum dla uczniów z autyzmem w 2005 roku. Od tego też roku organizowane są w ramach europejskiego tygodnia autyzmu seminaria propagujące wiedzę na temat autyzmu i metod pracy. Znaczącym osiągnięciem jest fakt, iż troje uczniów autystycznych zostało z powodzeniem wprowadzonych do integracji i realizuje naukę w szkołach masowych.

Z roku na rok wzrastała liczba uczniów starszych oraz kończących edukację w gimnazjum. Chcąc zapewnić im kolejny etap kształcenia ponadgimnazjalnego podjęte zostały działania powołania do życia Szkoły Przesposabiającej do Pracy, która rozpoczęła działalność od września 2006 roku. Rok szkolny 2008/09 zapisał się pierwszymi absolwentami Szkoły Przesposabiającej do Pracy. Tego samego roku 28 uczniów gimnazjum pierwszy raz rozpoczęło realizację drugiego etapu projektu „Rozwój usług edukacyjnych” odbywając jednoroczny cykl kształcenia z zakresu przesposobienia do pracy. Chcąc spopularyzować prowadzony trening umiejętności psychologicznych, niezbędnych do efektywnego funkcjonowania osobistego i społecznego, zorganizowano wspólnie z Centrum Metodycznym Pomocy Psychologicznej – Pedagogicznej konferencję dla nauczycieli „Działania edukacyjne

sprzyjające wspomaganie rozwoju i integracji ze środowiskiem dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną”.

8. Wnioski.

Charakterystyka systemu oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi uwidacznia liczne potrzeby oraz deficyty występujące w tym obszarze w województwie świętokrzyskim. Najważniejsze z nich to:

- Brak realizacji specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi w przeszło 60% gmin w województwie świętokrzyskim.
- Brak dostatecznej liczby specjalistycznych placówek pomocowych.
- Niedostateczna liczba podmiotów takich, jak: Centra Integracji Społecznej, Kluby Integracji Społecznej.
- Funkcjonujące na terenie województwa świętokrzyskiego zaledwie 1 mieszkanie chronione dla osób z zaburzeniami psychicznymi.
- Brak działań innowacyjnych w obszarze wsparcia społecznego osób z zaburzeniami psychicznymi.
- Niedostateczna liczba organizacji pozarządowych działających na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi.
- Brak baz danych dotyczących statystyki oraz analiz obszaru oparcia społecznego osób z zaburzeniami psychicznymi.

W celu niwelowania deficytów oraz problemów wynikających z braku dostatecznie skutecznego oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi istotnym jest:

- Stworzenie systemu, który oparty byłby na zasadzie partnerstwa i współpracy już funkcjonujących instytucji działających w obszarze pomocy społecznej.
- Działania w ramach systemu powinny inspirować do tworzenia instytucji podejmujących działania na rzecz wsparcia i aktywizacji osób z zaburzeniami psychicznymi oraz ich rodzin.
- Organizowanie, wspieranie oraz promowanie kampanii społecznych oraz programów informacyjnych adresowanych do mieszkańców województwa na temat zaburzeń

psychicznych uświadamiających role i możliwości społeczności lokalnej w niesieniu pomocy osobom z zaburzeniami psychicznymi.

9. Cele programu.

Celem niniejszego Programu jest ukształtowanie efektywnego systemu pomocy i oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi w zakresie pomocy: bytowej, mieszkaniowej, stacjonarnej, samopomocy środowiskowej, który będzie realizowany za pośrednictwem celów szczegółowych. Cel główny oraz wynikające z niego cele szczegółowe są zgodne z zapisami przyjętej w dniu 30 stycznia 2012 r. przez Sejmik Województwa Świętokrzyskiego Strategii Polityki Społecznej Województwa Świętokrzyskiego na lata 2012-2020. Cele niniejszego Programu wpisują się w cele strategiczne SPSWŚ takie jak:

- *minimalizacja obszarów wykluczenia społecznego,*
- *kompleksowe działania na rzecz integracji społecznej oraz aktywizacji osób niepełnosprawnych,*
- *efektywny system polityki społecznej.*

Cele szczegółowe:

1. Wspieranie tworzenia sieci powiązań pomiędzy obszarami pomocy społecznej, ochrony zdrowia oraz rynku pracy.

Działania:

- ✚ **Nawiązywania współpracy lokalnej pomiędzy instytucjami ochrony zdrowia i pomocy społecznej.**
- ✚ **Organizowanie konferencji, seminariów, warsztatów w celu kształtowania współpracy międzysektorowej.**
- ✚ **Publikowanie materiałów dotyczących poszerzania i unowocześniania form pomocy i oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi.**

2. Pobudzanie rozwoju środowiskowych form wsparcia dziennego oraz usług opieki stacjonarnej dla osób z zaburzeniami psychicznymi, niepełnosprawnych intelektualnie i przewlekle psychicznie chorych.

Działania:

- ✚ **Promowanie dobrych praktyk w zakresie środowiskowych form wsparcia społecznego, integracji społecznej (konferencje, seminaria, wydawnictwa)**

- ✚ Organizowanie kształcenia oraz szkoleń pracowników kadr realizujących zadania z zakresu pomocy społecznej dla osób z zaburzeniami psychicznymi.
- ✚ Prowadzenie analiz systemu wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi w województwie świętokrzyskim.
- ✚ Promowanie produktów i usług świadczonych przez osoby z zaburzeniami psychicznymi na poziomie regionalnym.

3. Inspirowanie samorządów, instytucji oraz organizacji pozarządowych do tworzenia partnerstw na rzecz poszerzania i unowocześniania form pomocy i oparcia społecznego.

Działania:

- ✚ Szkolenia animatorów lokalnych działań w zakresie partnerstwa w działaniach na rzecz rozwijania usług wspierających osoby z zaburzeniami psychicznymi w środowisku lokalnym.
- ✚ Podejmowanie działań na rzecz podnoszenia świadomości władz lokalnych w zakresie rozwoju infrastruktury oraz usług nakierowanych na pomoc i wsparcie osób z zaburzeniami psychicznymi.
- ✚ Promowanie lokalnych projektów i programów związanych z organizowaniem i funkcjonowaniem osób z zaburzeniami psychicznymi.
- ✚ Wspieranie partnerstw międzysektorowych na rzecz inicjowania działań w obszarze oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

4. Podnoszenie świadomości społecznej mieszkańców regionu dotyczącej problematyki osób z zaburzeniami psychicznymi.

Działania:

- ✚ Uwrażliwianie społeczności lokalnych na problem marginalizacji osób z zaburzeniami psychicznymi poprzez organizowanie konferencji, seminariów itp.
- ✚ Przeciwdziałanie dyskryminacji i wykluczeniu społecznemu osób z zaburzeniami psychicznymi poprzez kampanie społeczne.
- ✚ Popularyzowanie wśród pracodawców zatrudnienia osób z zaburzeniami psychicznymi
- ✚ Prowadzenie kampanii społecznych na rzecz tworzenia i rozwijania podmiotów ekonomii społecznej, których uczestnikami byłyby osoby z zaburzeniami psychicznymi.

10. Finansowanie Programu.

Program będzie realizowany przy udziale środków własnych samorządu województwa i finansowania zewnętrznego, w tym środkami budżetu państwa i funduszami unijnymi. Źródłem współfinansowania zadań wynikających z Programu mogą być również fundusze celowe oraz środki prywatne i inne.

11. Realizacja Programu oraz monitoring.

Cele niniejszego Programu są spójne z celami Strategii Polityki Społecznej Województwa Świętokrzyskiego. Monitoring realizacji Wojewódzkiego Programu Poszerzania i unowocześniania pomocy i oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi, w zakresie pomocy bytowej, mieszkaniowej, stacjonarnej, samopomocy środowiskowej, prowadzony będzie spójnie z monitoringiem Strategii Polityki Społecznej Województwa Świętokrzyskiego. Będzie on podstawą do ewentualnych modyfikacji założeń programowych.

Wskaźniki realizacji Programu:

- Liczba wypromowanych dobrych praktyk.
- Liczba szkoleń skierowanych do kadr pracujących z osobami zaburzonymi psychicznie.
- Liczba osób przeszkolonych.
- Liczba mieszkań chronionych dla osób z zaburzeniami psychicznymi.
- Liczba miejsc w środowiskowych domach samopomocy.
- Liczba miejsc w domach pomocy społecznej dla osób przewlekle psychicznie chorych oraz niepełnosprawnych intelektualnie.
- Wskaźnik zatrudnienia osób z zaburzeniami psychicznymi,
- Liczba zrealizowanych projektów skierowanych do osób z zaburzeniami psychicznymi sfinansowanych ze środków EFS.
- Liczba zawiązanych partnerstw międzysektorowych na rzecz wsparcia osób z zaburzeniami psychicznymi.

Wykaz organizacji pozarządowych działających na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi funkcjonujące w województwie świętokrzyskim:

1.	Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym - Koło w Kielcach
2.	Krajowe Towarzystwo Autyzmu – Oddział w Kielcach
3.	Stowarzyszenie Osób Wspierających Niepełnosprawnych i Chorych Psychicznie im. św. Brata Alberta w Kielcach
4.	Stowarzyszenie – „Nadzieja Rodzinie” w Kielcach

5.	Caritas Diecezji Kieleckiej
6.	Olimpiady Specjalne Polska – Sekcja sportowa „Kryształki” przy Specjalnym Ośrodku Szkolno - Wychowawczym nr 2 w Kielcach
7.	Olimpiady Specjalne Polska – Sekcja sportowa „ Super Nowa” przy Domu Pomocy Społecznej w Sitkówce – Nowinach.
8.	Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym – Koło w Staszowie
9.	Sandomierskie Stowarzyszenie Pomocy Osobom z Upośledzeniem Umysłowym, Kleczanów
10.	Stowarzyszenie na rzecz Osób z Chorobą Alzheimera, Koprzywnica
11.	Stowarzyszenie na rzecz Pomocy Osobom Niepełnosprawnym „Tratwa” Sandomierz
12.	Caritas Diecezji Sandomierskiej
13.	Sandomierskie Stowarzyszenie Rodzin i Przyjaciół Zdrowia Psychicznego – „Nadzieja” Sandomierz,
14.	Stowarzyszenie na rzecz Zdrowia Psychicznego - Sandomierz
15.	Olimpiady Specjalne Polska – Sekcja Sportowa „Wiślanie” przy Warsztatach Terapii Zajęciowej (Stowarzyszenie „Integracja” Sandomierz)
16.	Stowarzyszenie na rzecz Osób Przewlekłe Chorych Psychiczenie „Cichy Port” - Zochcinek
17.	Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym - Koło w Kazimierzy Wielkiej
18.	Stowarzyszenie na rzecz Warsztatów Terapii Zajęciowej „Tęcza” w Skarżysku – Kamiennej.
19.	Stowarzyszenie Rodzin i Przyjaciół Osób Niepełnosprawnych w Skarżysku - Kamiennej
20.	Olimpiady Specjalne Polska – Sekcja Sportowa „Buziaki” przy Specjalnym Ośrodku Szkolno Wychowawczym w Skarżysku – Kamiennej.
21.	Olimpiady Specjalne Polska – Sekcja Sportowa „Tornado” przy Warsztatach Terapii Zajęciowej w Skarżysku – Kamiennej.
22.	Stowarzyszenie „Razem” na rzecz Osób Niepełnosprawnych Umysłowo – Ostrowiec Świętokrzyski
23.	Stowarzyszenie na rzecz Osób z Autyzmem i Zaburzeniami Pokrewnymi „Otwórzmy Świat”, Starachowice
24.	Olimpiady Specjalne Polska – Sekcja Sportowa „Dębno” przy Specjalnym Ośrodku Szkolno - Wychowawczym w Dębnie
25.	Olimpiady Specjalne Polska – Sekcja Sportowa „Grom” przy Warsztatach Terapii Zajęciowej w Busku - Zdroju
26.	Olimpiady Specjalne Polska – Sekcja Sportowa „Jodła” przy Domu Pomocy Społecznej w Miąsowej
27.	Olimpiady Specjalne Polska – Sekcja Sportowa „Sprinter” przy Warsztatach Terapii Zajęciowej w Kałkowie - Godowie
28.	Olimpiady Specjalne Polska – Sekcja Sportowa „Światło i Cienie” przy Domu Pomocy Społecznej w Gnojnie

29.	Olimpiady Specjalne Polska – Sekcja Sportowa „Top” przy Domu Pomocy Społecznej w Łagiewnikach
30.	Olimpiady Specjalne Polska – Sekcja Sportowa „Tramp” przy Specjalnym Ośrodku Szkolno - Wychowawczym Niemienice
31	Olimpiady Specjalne Polska – Sekcja Sportowa „Olimpijczyk” – Sekcja przy Warsztatach Terapii Zajęciowej w Końskich

*Zestawienie opracowano na podstawie bazy NGO (<http://bazy.ngo.pl/>)